

Lidové
pašijové
divadlo

v českých zemích

Oplysning
Jesu Christi
på den berg
og varje

VOJTĚCH RON

Lidové
pašijové
divadlo
v českých zemích

Vyšehrad

Kniha vychází za finančního přispění
Ministerstva kultury ČR

Copyright © Vojtěch Ron (2005), dědicové (2009)

ISBN 978-80-7021-979-9

Obsah

Vojtěch Ron, herec a historik ■ **9**
(*Zdeněk Hořínek, Adolf Scherl*)

Rekognoskace pašijových a velikonočních her
v sudetsko-karpatiském prostoru ■ **19**

Barokní divadlo v Podkrkonoší ■ **33**

Německé pašijové hry v českých zemích ■ **53**

Sousedské divadelnictví Severních Čech v 18. stol. ■ **65**

Divadlo sprostných ■ **91**

Poznámky k vrchlabským pašijím ■ **107**

Poznámky k železnobrodským pašijím ■ **153**

Velkopáteční pašijová procesí ■ **179**

Divadlo na Vysocku v poslední čtvrtině 18. stol. ■ **199**

Zákaz Železnobrodské pašijové hry v roce 1791 ■ **205**

Konec středověku ve Vlastiboři 1891 ■ **217**

Bibliografie díla Vojtěcha Rona ■ **229**

Ediční poznámka ■ **230**

Rejstřík jmenný ■ **239**

Rejstřík místní ■ **241**

Jako Jiří z Poděbrad v inscenaci Vl. Kavčiaka „Jiří z Poděbrad král“, režie M. Horanský, Divadlo FXŠ, 1977 (s D. Landsmanovou)

Jako Famuzov ve hře A. S. Gribojedova „Hoře z rozumu“, režie J. Král, Divadlo FXŠ, 1969

Vojtěch Ron jako znalec starého divadla

Ještě dokud byl aktivním a hojně zaměstnávaným hercem, nalezl Vojtěch Ron jako regionální patriot a bytostný divadelník zálibu v objevování a analýze divadelní minulosti severovýchodních Čech. Zajímala ho především tvorba barokního období. Měl v tom sice řadu vynikajících předchůdců, třeba Ferdinanda Břetislava Mikovce, Ferdinanda Menčíka nebo Františka Sochora, pomohla mu spolupráce s Janem Kopeckým, v jejich díle však pokračoval na metodologické úrovni o několik stupňů vyšší.

Za prvé se nevěnoval jen divadlu v české řeči, ale bral v potaz i paralelní německé aktivity z českého území. Zvládl obsáhlou německou literaturu o lidové divadelní tvorbě v našich zemích a mohl tak dojít ke spolehlivým závěrům o vztazích obou těchto kultur i o českých specifikách.

Za druhé se neomezoval jen na vlastní fenomén svého zájmu – tedy na divadlo sousedské, nebo – jak to trefně formuloval – na „divadlo sprostných“, ale zamýšlel se i nad vztahy této divadelní tvorby k divadlu řádovému i profesionálnímu a ochotnickému a docházel přitom k řadě zajímavých závěrů.

Nezužoval také svůj zájem jen na období svého nejvlastnějšího zájmu – na éru baroka, ale usíloval i o to, situovat barokní pašijová představení do kontextu jejich téměř nepřetržitě tradice od středověku až do dnešních dnů. Proto v bibliografii jeho divadelně historických studií nacházíme i stati s tematikou středověkou nebo zase studie, v nichž jako dosud nikdo před ním dovedl vysledovat tradici pokusů o oživení tradice pašijových her v devatenáctém, dvacátém a jednadvacátém století.

Několikrát se zabýval otázkou zrodu tohoto fenoménu. Její řešení postupně upřesňoval. Zprvu měl zato, že se do severovýchodních Čech zvyk pořádat ve velikonočním týdnu pašijové hry dostal vlivem kontaktu místních textilních pracovníků se Švábskem nebo s alpskými zeměmi, později se však kvalifikovaně zamýšlel nad pozicí českého sousedského divadla v kontextu podobných aktivit v celém středoevropském prostoru, tedy v Německu, Rakousku, Polsku, Slovensku nebo Slovinsku, a zjistil, že podkrkonošský region byl součástí souvislého pásu lokalit, zahrnujícího severní Čechy, Slezsko a jižní kraje Polska, kde se všude tradice pašijových her udržovala.

Pro úspěšné zvládnutí svého tématu měl tři zásadní osobní předpoklady. Za prvé byl celoživotně ukotven v prostředí dotyčného kraje.

Ale zároveň byl plnokrevný divadelník a kromě toho i věřící katolík. To obojí mu umožňovalo dobře chápat jak specificky divadelní rozměr sousedských her, tak i religiózní funkci této tvorby, a správně odvažovat jejich poměr.

Soustředěným úsilím vyzrál pak i v metodologicky skvěle vyzbrojeného divadelního historika, který dovedl divadelní fenomény minulosti nazírat ze všech relevantních aspektů. Neopominul žádnou stránku divadla, ať šlo o dramaturgii, herectví, kostýmy, jeviště, organizaci provozu, obecnstvo nebo o vztah k širší společenské komunitě. Zároveň usiloval o přísně historický pohled, radikálně se odlišující od nehistorického chápání sousedského divadla jako časově neurčeného folkloru, s jakým se setkáváme u mnohých jeho předchůdců.

Vzorná byla jeho kritičnost ve zpracovávání pramenů, v tomto případě velmi torzovitých a ne vždy původních.

S přísnou akribií mířil k velice konkrétním rekonstrukcím jednotlivých inscenací i k vystižení dobového vnímání těchto artefaktů. Proto četba jeho studií dokáže dnešnímu čtenáři přímo evokovat náboženský i divadelní zážitek původního obecnstva těchto představení.

Na tom však neulpíval a mířil vždy k obecnějším závěrům týkajícím se původu a rozšíření sousedského divadla. Velice podrobná znalost zvolené matérie mu umožnila klást a zodpovídat otázky, k nimž jeho předchůdci zřídka dospívali.

Především usiloval o přesnější pojmové uchopení předmětu svého zkoumání. Pověšiml si například rozdílů mezi divadelními aktivitami osmnáctého století a na ně navazující tvorbou z počátku století devatenáctého. Kdežto například železnobrodské pašije byly stejně jako německé vrchlabské pašije spontánním dílem místní komunity, po přelomu století vznikaly specializované herecké družiny, které svou činnost rozvíjely již bez přímé vazby na duchovní správu, na své produkce vybíraly vstupné a hrály již podstatně odlišný repertoár starozákonních biblických her a dramatizovaných knížek lidového čtení.

Zasvěceně rozebíral také otázku poměru nadřízených úřadů – církevních i světských – k těmto hrám. Sledoval co nejkonkrétněji vývoj tohoto vztahu v závislosti na ideovém klimatu jednotlivých období. Poukazoval postupně na souzvuk lidových her osmnáctého století s lidově modifikovanou barokní zbožností, na osvěcenskou distanci k lidovému divadlu i na jeho další trpěný život v období biedermeieru.

Součástí jeho výzkumné práce byla i velmi záslužná činnost editorská. I v této oblasti osvědčil svou příznačnou vědeckou kritičnost.

Zároveň to byl předpoklad pro přípravu textů pro oživené moderní inscenace, ať už v divadlech, v rozhlase či v televizi.

Vojtěchu Ronovi se za několik desetiletí podařilo vyzrát v metodologicky skvěle vyzbrojeného teatrologa, který vytvořil neobyčejně konkrétní obraz jednoho podstatného fenoménu českých divadelních dějin. Dovedl jej všestranně analyzovat a přesně umístit do evropského kontextu. Vždy se pokládal za regionálního badatele. Byl to však paradoxně regionální badatel evropského významu. Právem mu, ač neakademickému badateli, byla v roce 2001 na návrh profesora Františka Černého udělena pamětní medaile Filozofické fakulty Karlovy univerzity za jeho badatelský přínos české teatrologii.

Adolf Scherl

Barokní divadlo v Podkrkonoší

Na počátku je třeba vyřídít několik nezbytností.

Není to snadné s divadelní minulostí. Divadelní dílo má život kratší než jepičí. Výtvarná díla zůstávají, literatura přečkala v knihovnách, hudba v notách. Divadlo zaniká hned při své produkci. Poláci říkají, že divadlo je ulotne, uletí. Ale něco peří po něm zůstane, ale jenom tu a tam. Víme, kde se to peří zachovalo, pak pomocí analogií, kritického srovnávání, si postupně vytváříme obraz o divadelním dění minulých dob. Jsme tedy zcela závislí na dochovaných dokladech různého druhu. I kdyby se hrálo vynikající, ba přelomové představení, a nezachovala se o něm ani zmínka, vlastně neexistuje. Navždy zaniká s koncem života posledního účastníka představení.

Také si vymezme region a čas: Liberecký kraj, plus okres Trutnov a Jičín. V obcích podle toku Kamenice se posune časová mez baroka až na samotný konec 19. století, do roku 1891. Budeme mít příležitost nahlédnout do jedinečnosti tohoto teritoria, jehož hranice vytvořily divadelní dějiny. V krajinách nad a pod naším regionem nic podobného nenajdeme. Podobnou aktivitu nabídne pak až východní Šumava, ale převážně v obcích obydlených německým obyvatelstvem.

Divadlo vstoupilo do našich dějin už ve 12. století. První mohutná divadelní tvorba se projevila ve století „kulturní exploze“, jak 14. věk nazval Josef Válka.¹ Leč její další cestu zastavilo husitství, přesněji husitská spiritualita, třebaže staroutrakvisté v pražském týnském chrámu pěstovali česko latinskou hru tří Marií ještě na konci 16. století (1592)² a patrně v tom pokračovali i v dalších letech. Divadlo se udržovalo v katolických enklávách jižních Čech.³ Na monumentálním pozdně středověkém měšťanském divadelnictví Evropy v 15. a 16. století se česká kultura nepodílela, pouze antihusitský německý Cheb držel krok v třídní inscenaci biblických dějin od stvoření světa po vzkříšení.⁴ Bylo hráno do doby, než město duchovně proniklo luterství. Ani luterské divadlo, pěstované zásadně pouze ve škole – mimo kultovní sféru, nikdy tedy v kostele, či s podporou fary – se u nás nezakořenilo. Bránila tomu kalvínská orientace české reformace. Dokazuje to případ Komenského, který mohl uskutečnit své divadelní ideály až

v emigraci.⁵ Jeroným Šlik se vyjádřil o Tobiášovi reformačního duchovního Pavla Kyrmezera, že „nemá tak s Písmy zacházeno býti, aby hříčky z těch věcí byly strojeny“⁶. Až do Bílé Hory o českém divadle ve vymezeném regionu nic nevíme. Pěstovalo se jen v německých luterských městech: Liberec⁷, Frýdlant⁸, Česká Lípa⁹, Benešov nad Ploučnicí¹⁰, Trutnov¹¹.

Nepochybně možno přijmout fakt, ba axiom, o preferenční pozici divadla v baroku. Lze o něm říci, že je to období, které se nejlépe a nejsnadněji vyjadřovalo divadelními prostředky. Divadlo pronikalo osobním i společenským životem. Sotva tomu mohl uniknout zvržený náboženský život, ač existovala spiritualita jedinců i hnutí s kritickým zaměřením vůči divadelním dílům a postupům.

Abychom si učinili obraz o šíři barokního divadelnictví, vezme, že vedle šlechtického, dvorského divadla, vedle divadla potulných divadelních společností italských, anglických a německých, vedle folklorního, včetně smíchového, ale i karnevalového a zejména masopustního divadla ulic, návší a ryneků, světnic, často i hospod a nádvoří, se reprezentuje náboženské divadlo v tisících divadelních produkcích, institucionálních i dobrovolných. Jejich pořadatelé byli řádové i farní instituce, zbožná bratrstva i iniciativa zbožných jednotlivců. Mnohé jsou *pia exertitia*, zbožným cvičením, nábožensky motivovanou teatralizovanou pobožností. Samozřejmě, že vedle zbožnosti se na nich podílí také tvůrčí ludická chuť a radost, potěšení z hravé proměny, ze společné tvorby a prezentace. Nejednou i toto svaté divadlo zapomené na své poslání a promění se v pustou teatrománii.

Z podnětů skrytých v románském, italském a španělském katolicismu pronikají do naší země a inspirují veškerou kulturní aktivitu, a sytí i předpoklady pro intenzivní, nezbytnou, nezastupitelnou divadelní tvorbu. I v našem kraji můžeme od bělohorského převratu pozorovat nevídaný rozvoj divadelnictví. Byl to proces závislý na konfesionální proměně regionu, na genezi barokního člověka a utváření barokního společenství. Vývoj k tomu však směřoval daleko pomaleji, než chtěly císařské dekrety a krajská či místní nařízení a příkazy. Ani divadelní rozvoj nebyl náhlý, spíše postupný, vázaný z počátku pouze na jičínskou jezuitskou kolej. Intenzita divadelního tvoření se stupňovala a rozšiřovala až po čtvrtstoletí, když si divadelní prostředky a postupy osvojili i tvůrci z laických vrstev. Prostí věřící v nich našli nejen zálibení, ale také potřebné verbální i obrazné informace a duchovní zážitky. Průvod s živými obrazy a kostýmovanými postavami – figurami nebyl jenom parádou, dekorem, ale také pokusem o sdělení či

osvojování důležitých obsahů ve formě živě podívané, s tvůrčím, především diváckým podílem na produkci. Nebylo snadné „číst“ tento neverbální „text“, ani pro badatele není vždycky snadné sestavit ze sledu jednotlivých emblematických obrazů (tzv. pegmat) figurálního procesí původnímu záměru odpovídající souvislý myšlenkový celek.

Tehdy se postupně v nových pobělohorských generacích utvářel svérázný, tzv. lidový katolicismus. Jeho odlišnost od kanonického, řekněme katechismového, vzoru se netýká, soudím, ani tak obsahů a výkladů, ale zejména výrazových prostředků v kultové sféře. Utváří je snaha po konkretizaci, teatralizaci, vizualitě, narativnosti, dějovosti, sentimentalitě, dolorismu, dramatických antitezích atd. To jsou nároky přímo obecně barokní, z nich vyvěrají východiska k tvořivému úsilí učinit neviditelné, dávné i přítomné děje a obsahy viditelnými, modelovat „skutečné v neskutečném a neskutečné ve skutečném“¹². Často se soudí, že jsou to potřeby a prostředky pokleslé. Je tomu opravdu tak? Byl český barokní člověk opravdu tak méněcenný a omezený, že si liboval pouze v povrchnostech? Nesudme předpojatýma osvícenskýma očima. Kde měl člověk této doby, vržený do naprosto vizualistického světa, brát potřebné obrazy a osvojovat si obsahy, společné, „sjednocující“ obrazy duchovního světa? Ona „povrchnost“ má široký obsah. Snad vroucnost hudby a zejména písní by nás usvědčila z omylů. Škoda, že nemůžeme posoudit horoucnost tehdejšího společného kostelního zpěvu, či vroucnost hereckých výkonů a oddanost společnému divadelnímu dílu účinkujících i diváků.

Jezuita a účastník ignaciánských duchovních cvičení vytvářeli rovněž „divadlo“, každý v míře své osobní představitosti. Ale pouze v duchu, v myslí, v představách, v jakémsi „divadle pro sebe“¹³. Prostí věřící si v divadelním obecenství tyto představy zviditelňovali, materializovali, konkretizovali v dílo vytvořené divadelními prostředky. V podstatě obojí je divadlem, ono procítěně myšlené – neviditelné, i druhé zviditelněné myšlení, každé je jinak artikulované a má jiné „publikum“. Jedno zůstane němé, v obraznosti, a druhé se vypovídá v konkrétních obrazech a situacích před veřejností, před publikem.

Když Albrecht z Valdštejna zakládal po Bílé Hoře první jezuitskou kolej v Jičíně, měli jezuité s divadlem mnoho zkušeností ze svého dřívějšího působení. Znali samozřejmě význam a moc i sílu divadla, jeho nezastupitelnou schopnost učinit z připravované produkce naléhavé dění, sensuálně duchovní událost. Úkoly, které před sebou měli, vedly je k tomu, že svou divadelní činnost ještě zintenzivnili. Stali se nejpilnějšími reprezentanty a propagátory divadla. Zpočátku autoritativními

a vylučnými. Ale právě díky jim se divadlo integrovalo do české kultury. Zdaleka se nemohly jičínským jezuitům připodobnit divadelní produkce jiných řádů na území námi vytyčeného regionu. Ani piaristé v Kosmonosích či augustiniáni eremité v České Lípě a ve Vrchlabí, kapucíni v Zákupech, nebo františkáni v Turnově a v Hejnicích.

V Jičíně začali s divadlem hned, a to ve všech třech vrstvách své divadelní činnosti.¹⁴ Ve školském divadle, institucionálně zavedeném do výchovného systému, vedle toho také ve veřejném mimoškolním divadle, hraném studenty pod vedením jezuitů – učitelů a posléze divadlem kultovým, či pobožnostním, nebo „pastoračním“ divadlem malých produkcí kostelních, u jesliček, u božího hrobu, o božím těle, při postních pobožnostech¹⁵, o Květné neděli a pod., tedy produkcemi, které přímo navazovaly na bohoslužbu – liturgii církevního roku. Konečně i divadlem, jehož producenty byla různá zbožná bratrstva vedená duchovními. Toto divadlo se objevuje v generaci narozené po Bílé Hoře, ke konci třicetileté války. Divadlo pěstované na školách bylo zakotveno v pedagogickém systému. Ve školských představeních se žáci učili veřejně vystupovat, mluvit, chovat se i tančit a zvládat mluvenou latinu atd.

Jičínské jezuitské anály popisují, kterak „dětí husitů“ stavěly jesličky, a když byly hodné, pak za odměnu hrály pastýře, anděly atd. Učily se pastýřské zpěvy a zkoušely divadlo. O Vánocích pozvali do koleje rodiče. Nevídané dosud jesle a pastýřské hry se líbily, žáci obdrželi dárky a dostalo se jim od rodičů mnoho chvály a obdivu.¹⁶

Jako ve vánočním období stavěny jesličky, také o Velikonocích, přesněji ve Svatém týdnu, býval stavěn boží hrob. U této božihrobové scény se pořádala jakási produkce rétorského (recitačního) či dramatického tvaru. Některý z chlapců představoval Marii Magdalenu, která s pláčem hledala u hrobu Spasitele, další chlapci hráli naduté strážce hrobu a další postavy. Které? Piláta, Nikodéma? Určitě ne Matku Marii. Ledaco bylo v jezuitském divadle zobrazitelné, ale realistické jednání nejsvětějších, ústředních postav tam rozhodně nepatřilo. Nezapomeňme, hrála mládež stará 13 až 17 let. Zmíněná jičínská božihrobová hra byla pětkrát opakována, tak se líbila.¹⁷

Žáci se představili se svými výstupy i o božítělové eucharistické slavnosti. V průvodu svátku Božího těla vychází Bůh v Eucharistii, umístěné v monstranci, do profánního prostoru. Krása, nádhera, vznešenost nebe prochází šedí a slabostí všedního, porušeného světa. Průvod, kterým toto „boží nebe“ putuje Jičínem, musí být daleko nejnádhernější, nesrovnatelný s leskem hlavního města frýdlantského

knížectví. Proto tolik třípytu a barev, zlata, nádherných kostýmů, o které se postará sama kněžna, Albrechtova druhá žena, Isabela Harrachová. Vzpomeňme, že si oblíbila divadelní představení a pokud byla v Jičíně, nevynechala žádné. Po představení vždycky podělila účinkující studenty dary.¹⁸

Při sledování tehdejší divadelní aktivity musíme mít v patrnosti, že rozsah produkcí barokního divadelnictví je značně širší. Patří k němu mnohé, dnes už zapomenuté žánry nebo postupy. Jakémusi recitačnímu pásmu lze připodobnit jičínské výklady katechismu. U oltáře byly rozestavěni zvláště kostýmovaní žáci, kteří deklamovali své texty zpaměti, jedna skupina kladla otázky a druhá na ně odpovídala. V análech je uvedeno, že „lid si tuze liboval, říká, že tomu tak lépe rozumí, než kdyby kněz sám vykládal“¹⁹. I taková produkce byla náležitě připravenou inscenací zvláštního tvaru.

S těmito produkcemi zajížděli i do okolních, ale i vzdálených obcí, podle toho, jak bylo zapotřebí. Víme o jejich hostování v obcích na Trutnovsku (Hostinné, Vlčice aj.).²⁰ V prvních letech své činnosti také půjčovali texty svých her do městských škol, jako ku př. do Liberce v padesátých letech 17. století²¹. Divadelní život v jičínské koleji se nelišil od kolejí stejného postavení v decentralizovaném systému celé provincie. Měl však své zvláštnosti, které se odrazily i v divadelním podnikání. Od roku 1658 byl zde silně zdůrazňován také kult římské světice sv. Sekundiny, oslavovaný každoročními figurativními, dramatizovanými procesími. I ta samozřejmě patřila k divadelním aktivitám. Pravidelně byly divadlem oslaveny i svátky zakladatele řádu, ale také indického misionáře svatého Františka Xaverského, patrona města. Připomínají se i hry komické, které doprovázely poslední masopustní dny. První představení byla latinská. Ale české představení na sebe nedalo dlouho čekat. Už v roce 1631, tedy ještě za Valdštejnova života, je k Velikonocům připravena česká hra.²²

V jeden a půl století historii jičínské koleje se nedochovaly z každého roku doklady k divadelní činnosti, ale lze říci téměř s jistotou, že do poloviny 18. století nebylo roku bez nějakého divadelního vystoupení. Napočítáme nejméně 500 představení za dobu jejich činnosti 1623–1773. Bohužel, velmi bohaté a významné jičínské jezuitské divadlo není dosud teatrologicky zpracováno. A dlouho nebude. Jičínská jezuitika jsou také ve Vídni a dokonce i v Římě, takže musíme být trpěliví.

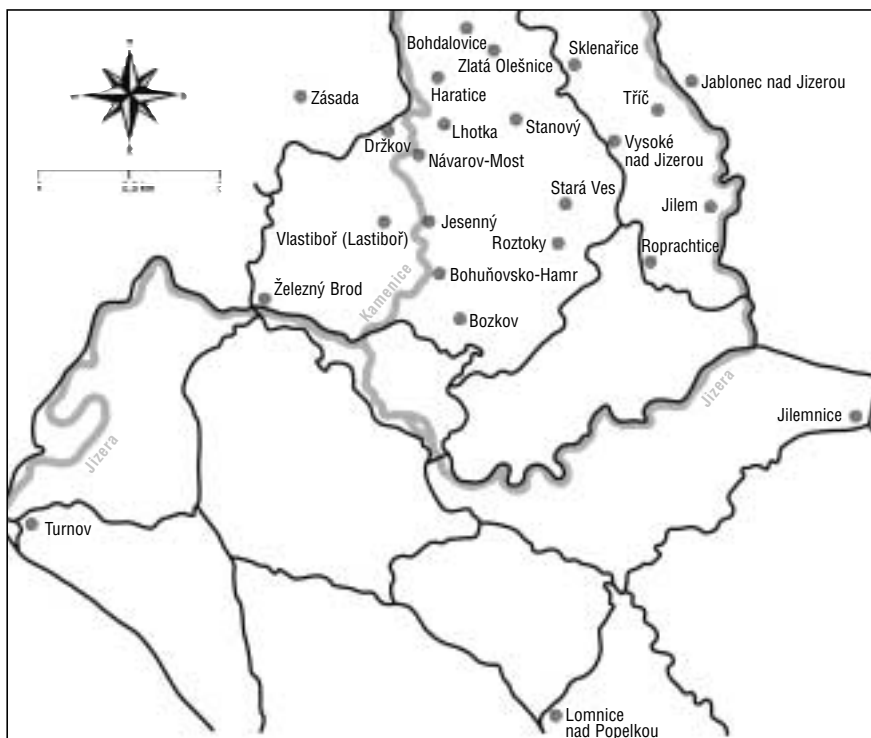
Podle dostupných dokladů máme právo říci, že první české divadelní představení v našem „divadelním“ regionu bylo inscenováno

v Sobotce už o tři roky dříve než u jezuitů v Jičíně. V registrech záduší soboteckého je zapsáno, že se v roce 1628 bakalář přičinil o provedení velikonoční komedie v kostele. Podobná položka je také z roku 1630. Je to výmluvný doklad, a je třeba, aby byl správně přečten a vysvětlen. Jestliže velikonoční hra byla inscenována v kostele, je to svědectví o tom, že Sobotka patřila ke katolickým městům už od konce 16. století, kdy ji získali Lobkovicové. V reformačním prostředí by divadlo v kostele bylo vyloučené.²³

Jesličky a boží hrob jezuity společně zaváděné v jednotlivých farnostech patří rovněž divadelní kultuře. Vždyť jsou to vlastně scénické projevy, scénická díla. Navíc tyto scénické objekty přímo provokovaly svou zpřítomňovací potencií k různým produkcím dramatickým, deklamčním, a zcela určitě hudebním a rétorickým, smíme-li tak charakterizovat barokní kázání. Jen pro zajímavost vzpomeňme, že nejstarší zpráva o betlému pochází z Rumburka z roku 1583²⁴ a boží hrob je doložen z tehdy české Žitavy v roce 1572, když tam působila první jezuitská misie.²⁵ Četné zprávy o těchto mimetických scénických objektech jsou doloženy ve farních archiváliích až do konce 18. století.

Ještě je třeba pečlivého studia starších vrstev vánočních her. Stále se nevyznáme v té pavučině vazeb, vztahů, antecedencí různých tvarů vánočních představení folklorních – zvykoslovných, měšťanských a školních. Zpráv je dost, ale je třeba je kriticky zařadit do vývojových a morfologických souvislostí. Protože je to velmi složitý případ, spokojme se jen s holými fakty. Už v luteránských dobách se hrálo vánoční divadlo v Trutnově (1562, 1583, 1593)²⁶ a v Liberci, kde lze zachytit rozvojovou linii vánoční dramatiky v dějinných proměnách až do 19. století.²⁷ Ovšem, není to pouze jeden, stále jeden a týž opakovaně používaný text a jedno stabilní, tradicí fixované představení. Tradiční je pouze místo a čas pro hru o vánočních svátcích, společná je látka, ale podání, témata, texty, herci, místo pro jeviště a další realizační podrobnosti jsou odlišné a poplatné své době a tedy stále proměnlivé.

Z poloviny 17. století je zachycena v jednom z Praetoriových rýbrcoulských příběhů zpráva o tom jak, na rozdíl od německých krajů, v české části Krkonoš chodívali dospělí mladí muži s vánoční tříkrálovou hrou po horských hospodách a boudách.²⁸ S tímto zvykem patrně souvisí zpráva misionáře P. Diriga působícího v roce 1679 v horách Krkonošských. V tehdy ještě nekatolickém prostředí hráli zdejší horalé vlastně tříkrálovou hru, tzv. „chození s hvězdou“, čímž popudili jezuitského misionáře pastorujícího také v Rokytnici nad Jizerou.²⁹

Lidové divadelnictví v oblasti Horního Pojizří

Bohdalovice (před 1848) S, H

Bohuňovsko-Hamr (před 1848) H

Bozkov (2. pol. 18. st., 1777, 1791, 1820?, 1836?) P, H

Držkov (pol. 19. st.) Ha, Sv, P?, Sz

Haratice (19. st., 1874?) P?, V, H, Sv

Jablonec nad Jizerou (konec 18.-zač. 19. st.) P, H, Sz

Jesenný (před 1848) H

Jilemnice (zákaz 1812) V

Jilem (1835, 1842, 1850) P, Sv, V?

Lhotka (před 1848) H

Lomnice nad Popelkou (1756–1759) P

Návarov-Most (před 1848) H

Roprachtice (zač. 19. st.) S

Roztoky (1801) Sz, H

Sklenářice (bez pramenů, ústní podání)

Stanový (před 1848) S, Ha

Stará Ves (1811–1869, výlučně hry F. Vodsedálka)

Sv, Ha, Sz

Tríč (1. třet. 19. st.) Sv, Ha

Turnov (1. čtvrt. 18. st., 1780, 1783) P

Vlastiboř (Lastiboř) (1859?, 1872, 1891) P

Vysoké nad Jizerou (?–1784) P,
později amatérské divadlo

Zásada (pol. 18. st. až 1859) P

Zlatá Olešnice (před 1848) H

Železný Brod V (1699), P (1752–1791)

P – pašijová hra

V – vánoční hra

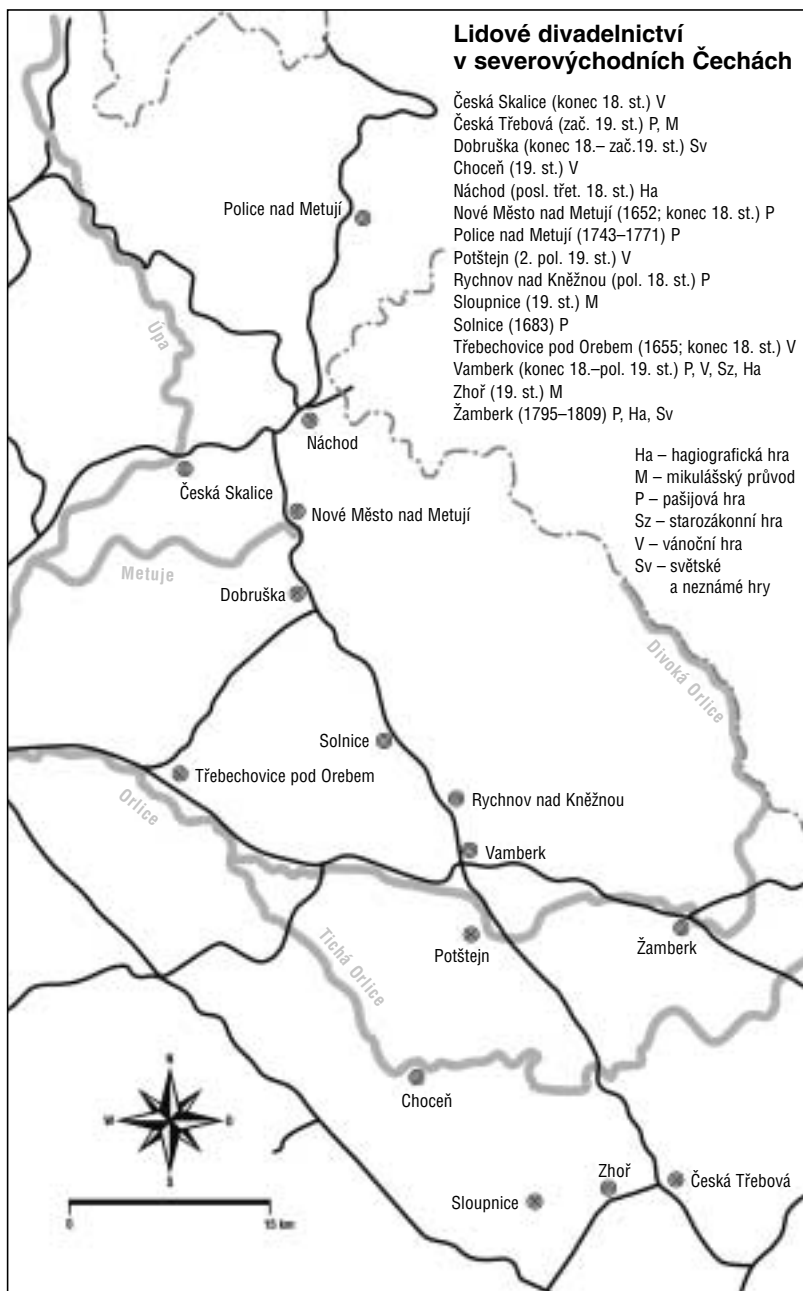
H – hostování herecké společnosti

S – sídlo herecké společnosti

Ha – hagiografická hra

Sv – světská hra

Sz – starozákonní hra

Bohužel, doklady z českých míst naší oblasti do té doby chybějí, kromě zmíněné Sobotky. Ještě vzpomeňme, že v českém prostoru horního Pojizeří je nejstarší zpráva z roku 1699. Tehdy byla v Železném Brodě sehrána tříkrálová komedie, odměněná pivem v ceně 30 krejcarů.³⁰ Byla to žakovská hra, nebo hra „mláďenců“, či dospělých občanů, jevištní nebo obchůzková?

Vedle vánočního divadla projevila se velmi intenzivní tvorba divadla pašijového. Pašijové produkce, hry o umučení a ukřižování Ježíše, nejruznějších žánrů, bývaly provázeny krvavou podívanou na skupiny flagelantů, sebemrskáčů.³¹ Úkaz pro nás nepochopitelný, ale tenkrát častý a dokonce populární v celé katolické Evropě.

Až zakládáním zbožných laických bratrstev byly dány předpoklady k rozvoji – k představením dramatického divadla. Nejdříve zjišťujeme figurální procesí – pašijová, velkopáteční, svatotýdenní: v roce 1662 v Liberci³², pak v České Lípě³³, Mimoni³⁴ atd., v nichž měšťané zatím nehrají, ale pouze představují biblické či abstraktní postavy – třeba Piláta se suitou, nebo Satana, Anděly, Hříchy, Ctnosti a pod., nebo kráčející persónu zvanou „Genius Ježíše“, jakousi jeho neosobní podobu.

Další významnou, dokonce nejcharakterističtější vrstvou podkrkonošského barokního divadelnictví je tzv. lidové sousedské divadlo. V tomto dvojjazyčném regionu vyrůstá ze svatotýdenních pašijových akcí a produkcí od sklonku 17. století. Výskytem lidového sousedského divadla se oblast horního Pojizeří, Železnobrodská, Semilská a Vysocká zásadně liší od ostatních regionálních oblastí českých zemí. Nikde jinde u nás nenajdeme analogickou lidovou divadelní aktivitu v takové tvůrčí kvalitě, iniciativě, houževnatosti a svéráznosti. Právě tím je tento kraj jedinečný. Máme doloženo, že v uvedeném mikroregionu se do posledního představení ve Vlastiboři (1891) realizovalo ve více než dvaceti českých lokalitách. Jistě, podobné divadlo se utvářelo i v Poorličí, na převážně německé Šumavě a v našem Slezsku, ale ne v takové kvalitě, širší umělecké a časové.

Tzv. sousedské divadelnictví se i v letmém pohledu zřetelně vymezuje jako celistvý, dobově proměnlivý fenomén. S jezuitskou produkcí je spojen náboženskou inspirací a náboženským cílem. Sousedské představení pak nápadně připomene útvar známý z divadla středověkého: ludus, neboli mystérium. Najdeme zde tutéž snahu o zpřítomnění biblického děje, realizované a organizované týmiž prostředky a totožným tvarem.

Divadlu ochotnickému se pak divadlo sousedské podobá svou sociální základnou. Obojí, sousedské i ochotnické, vytvářejí pro svou potřebu neprofesionálové, prostí venkované – liší se však, svou funkcí. Ochotnictví vyrůstá a žije z ducha osvícenského a později liberalistického, z úsilí „povznést“ kulturní úroveň venkova přijetím, nikoli už jen napodobením, kultury městské. Ochotnické divadlo tedy napodobuje divadlo městské, přesněji pražské, divadlo bratří Thámů, Šedivého a dalších nadšenců ve Vlasteneckém divadle v Boudě na Koňském trhu v Praze. Přijímá jeho scénické konvence, používá jeviště kukátkové, nevytváří vlastní dramatické texty, nýbrž přebírá soudobou obrozenou dramatickou tvorbu tiskem vydávanou. Ochotnictví spontánně vlastenecky přijímá změnu, odmítá tradiční kulturu a touží navázat na ducha a prostředky nové, měšťanské, osvícenskými a obrozeneckými ideály prodchnuté kultury.³⁵

Sousedské divadlo naopak se utváří v barokní teatralitě, ale neochvějně setrvává v konvencích středověkého divadelnictví, nepřesně řečneme gotického. Dokonce lze tvrdit, že v podstatě není barokní, ale barokní segmenty nelze přehlédnout. Je tedy ve všem všudy konzervativní. Na rozdíl od zásadně světského divadla ochotnického si divadlo sousedské až doposledka uchovává svůj autentický náboženský ráz. V prolozích sousedských her se znovu a znovu vrací pokorné připomenutí, že autor i herci jsou si vědomi své neučenosti, neumělosti a své malosti před Stvořitelem. Vyznávají až zalíbení z jakési své „sprostnosti“, tedy vědomí, které by ochotník nikdy nepřipustil.

Odlíšnost od divadla ochotnického je i ve způsobu, jakým byl zajišťován repertoár. Zatímco ochotníci přejímají hry městské, zpravidla prostřednictvím jejich knižních vydání, sousedští divadelníci si své texty pořizují a vytvářejí sami. V každém středisku sousedského divadelnictví, v každé lokalitě vznikaly dramatické texty vlastní, místní samostatná díla nebo varianty.

Zůstává zatím záhadou, v kterém z českých měst horního Pojizeří vznikla nejstarší produkce, která mohla působit jako vzor a příklad. Úvahy, spíše než doklady, poukazují na Turnov. Široko daleko v Čechách neznáme do té doby doklad o podobné inscenaci. Víme o ní jen proto, že si v roce 1780 stěžoval Václav Šetřil mladší, bydlicí v domě na náměstí vedle radnice, u krajského úřadu v Mladé Boleslavi na představenstvo města, že plýtvá obecním majetkem, když nechalo v obecním lese porazit několik stromů, aby z nich byla vyrobena jím zcizená část jeviště k pašijové truchlohře z radničního skladu. Vznikl spor, který krajský úřad rychle vyřešil zákazem „každoroční“

inscenace dva dny před Velkým pátkem, s výhrůžkou potrestání starosty vězením. Rozhodnutí se odvolává na předcházející zákazy, na zbytečnost takových her, které škodí veřejnosti a obci způsobují marné výdaje. Divadlo se tu zakořenilo. Byla-li zakázána „obecní“ inscenace, předváděná na jevišti před radnicí, pak již po třech letech (1783) získávají dva turnovští měšťané povolení „komedy o Kristu Pánu producirovati a sobě theatrum na rathauzu vystaviti.“ Novošvec Karel Staněk a kamenář Antonín Zich se tak stávají samostatnými místními divadelními producenty.

Od druhé čtvrtiny 18. století byl Turnov městem mimořádným, do světa otevřeným. Vyráběla se tu skelná kompozice imitující přírodní drahokamy. Tehdy obchodovali turnovští kamenáři také se zlatníky ve Švábském Gmündu, kde rovněž od konce 17. století až do počátku 19. století byla tamějšími sousedy inscenována pašijová hra s podobným titulem, ale dvoudenní a bez kalvarských sekvencí. Stopy vlivu gmündské inscenační praxe nacházíme zde na severu pouze v českých – a nejen pašijových – spektaklech. Turnov byl patrně prostředníkem principu gmündského jeviště, jehož modifikace shledáváme v „teatru“ pro železnobrodskou hru z 18. století i ve Vodseďálkově jevišti ve Staré Vsi u Vysokého nad Jizerou v druhém desetiletí 19. století, v Bozkově, Jablonci nad Jizerou, ale také ještě v roce 1891 ve Vlastiboři.

Turnovská Truchlohra o hořkém utrpení a smrti našeho Spasitele je v listinách zmiňována jako „prastará“, což v dobovém významu toho slova znamená, že ji pamatují nejstarší občané ze svého mládí; byla tedy založena čtyřicet až padesát let před rokem 1780, někdy ve 30.–40. letech 18. století. Lze pak předpokládat, že inscenace v Železném Brodě, prvně provedená roku 1752, vznikla po příkladu turnovského představení. Vazby Železnobrodských na Turnov vyplývají především z blízkosti obou měst a jsou doložitelné zejména v občanských a cechovních záležitostech. Kromě jiných vazeb a styků je třeba také poukázat na soukenickou výrobu v obou městech. Pak je třeba uvažovat o Turnově jako o nejstarším dějišti českých jevištních pašijových představení v horním Pojizeří.³⁶

Ze Železného Brodu se dochovala vzácná situační zpráva o vzniku tamější inscenace. Její poslední „vůdce komedie“, soukeník Jan Tepr, připsal k dochovanému textu hry také „Krátkou zprávu o původu a začátku toho pobožného představení“. Jak vznikla? „Mládenci železnobrodský se radili, co by sobě před sebe vzali. I připadlo jim že by nějakou comediji. Tak si něco z rozličných knih vypsali, ale jen

sprostě, potom s tím šli k duchovnímu pastýři a jeho v tom za radu a pomoc žádali, kterýžto vida jejich dobrý oumysl, spíše v pobožnosti nežli v rozpustilosti se cvičiti, projevil nad tím velkou radost, P. Ferdinand, rodič z Heřmanova Městce. Ustanovil kaplany Václava Hudského a Václava Jelínka, Kterýžto, uposlechl svého principála, jakožto otec tomu se postavil. Hned tu materyji, co mládenci měli přijal, ji zlepšil a srounal, osoby sepsal, jak mládence tak muže, kdo se k čemu šikoval vybral a na zdejším rathúze je tomu učil, čímž jak panu faráři, tak i celý obci velké zalíbení tou svou prací učinil, až také pak na rynku veřejně to spravujíc představil...“.

Během čtyřiceti let byla hra několikrát inscenována a se souhlasem herců upravována. Jejím autorem je turnovský rodák, kaplan P. Václav Jelínek (1706–1758). Byla inscenována na náměstí, před půvabnou dřevěnou radnicí na „teatru“ – „paláci“ se dvěma jevišti, mezi nimiž vzniklo ještě jeviště třetí – „místo kalvárie“ a proscéniový prostor před nimi. Zdejší teatrum se ještě nepodařilo rekonstruovat, pouze hypoteticky. Bylo rozsáhlé, neboť v některých okamžicích bylo na něm více než 50 herců z celkem 100–130 účinkujících. Zajímavý je původ dochovaného rukopisu hry „Zrdcadlo(!) umučení“. Vznikl až po inscenaci, jako poněkud „zlepšená“ a budoucím inscenátorům určená verze. Když se Jan Tepr přesvědčil o beznadějnosti dalších repríz, musel hru sdělit písmem s náročnou snahou učinit potomky „oučastnými“ úctyhodného obecního díla. Svůj dojemný zápis dokončil v roce 1793. Neobvykle podrobnými scénickými poznámkami a komentáři, s převážnou pozorností k hereckým úkolům, patří rukopis k mimořádným dokumentům, jakých naše starší divadelní literatura nemá mnoho. Jan Tepr náleží k předním osobnostem našich starších divadelních dějin nejen pro pečlivý „zápis hry“, ale řadí se k nim především jako náročný a tvořivý divadelník – ředitel – „vůdce“, dramaturg, režisér, básník a herec.³⁷

V padesátých letech 18. století se ohlašují pašijové produkce z Lomnice nad Popelkou inspirované z Vrchlabí.³⁸ V téže době (1749) Jan Šourek (1693–1779), rychtář, hostinský a obchodník a sklářský formán v Zásadě, staví ve své rodné obci kostel větší než farní v Držkově. K tomuto účelu složil nadační kapitál 5000 zlatých. Později se domáhá stále důrazněji zřízení fary v obci. Jistě také proto, aby poukázal na významnost Zásady, zavádí inscenaci pašijové hry, jejíž text si prý přivezl z Bavorska, z jedné obchodní cesty se sklem. Pro hru inscenovanou místními sousedy až do roku 1859 na ochozu před kostelem založil fundace. Kajícně v ní představoval Jidáše.³⁹

Inscenace pašijí se rovněž připomíná ve Vysokém nad Jizerou. Naposled se tu hrálo asi v roce 1784.⁴⁰ Z Vysocka pochází nedávno objevené torzo zvláštního dramatického textu „Křížová cesta loučení – asi v městě Vysokém a okolí začátek 19. st.“, z něhož zbyly role Evangelisty a Ježíše, který se loučí před pašijovými událostmi se svou matkou Marií a s přáteli, Magdalenou a apoštoly. Role Marie chybí. Z jejího textu zbyly jen narážky, poslední slova replik její role. Otázkou zůstává, jak byl tento text realizován. Jeviště sotva. Pak tedy čten a přednášen v kostele? Nebo světnici, třeba u Petrušku?⁴¹

V Němci osídleném Cvikově byla inscenována pašijová hra na několika jevištích rozestavěných po městě. Ukřížování se odehrálo na vršku za městem, kam vedla cesta lemovaná kapličkami křížové cesty.⁴² Českolipské augustiniánské procesí se proměnilo v jevištní hru⁴³, vrchlabské ve stacionární hru pouliční. Stojí za to věnovat jí více pozornosti, když byla nezvykle podrobně popsána turnovským rodákem Josefem Wanderem z Grünwaldu (1759–1822), českým kartografem, stavitelem silnic a autorem přírodovědných spisů. Jako jedenáctiletý chlapec z kamenářské rodiny se v roce 1770 zúčastnil této originální produkce, když se u svých prarodičů v tehdy německém Vrchlabí doučoval němčině. Po padesáti letech zapsal své vzpomínky na „zbožný karneval“ do rodinné kroniky, dnes ztracené.

Určitě středoevropskou, ne-li evropskou kuriozitou jsou pašije vrchlabských Němců, v roce 1770 začaly na Květnou neděli. Až do Bílé soboty pokračoval spektakl předváděním událostí pašijové fabule. Prostorem, v němž se rozehrál, nebylo jeviště, ale celé město – Vrchlabí. Městské objekty si ponechaly pro hru svou původní funkci. Šatlava se stala vězením Kristovým. Zámek se proměnil v sídlo jeruzalémského místodržícího Piláta a děkanství se stalo v tomto týdnu sídlem nejvyššího kněze Kaifáše. Na Velký pátek postupovala křížová cesta od děkanského kostela. Průvod došel k cíli – na místní popravěštně, na němž, jako na Kalvárii, byly až do noci představovány události kolem ukřížování. Všichni Vrchlabští se stali nikoli diváky v dnešním pojetí, ale komparesem – účastníkem Ježíšových pašijí.

Nejzajímavější, nevidaný a neuvěřitelný je obsazovací systém. Klíčem k přidělování rolí byla především momentální role a postavení občanů ve společenské struktuře města. A tak záporné postavy pašijí hrála místní honorace. Piláta představoval skutečný vládce panství – ředitel morzinovského zámku; Kaifáše, nejvyššího kněze, patrně místní děkan. Římskými vojáky byli zámečtí zaměstnanci. Vrchlabský dráb byl Malchusem. Některé role se staly tradičním vlastnictvím herců.

Ježíše hrál chudý švec a Marii budoucí jeptiška. Velice zajímavé bylo obsazení Marie Magdalény. Ta „musela kuchařce pana děkana ukázat své krásné tělo“ a musela být „toho roku padlá“. Obsazení bylo tedy pranýřem. Přidělení některých rolí bylo vskutku chápáno jako trest a jako způsob pokání, jako veřejný kající akt. Jen tak si vysvětlujeme účast městské honorace v negativních postavách hry.⁴⁴

Mezi německými inscenacemi pašijí v druhé polovině 18. století byla představení sousedů neuwaldských (dnes Nový Svět – Jablonec nad Nisou). Hráli je ve velkých místnostech, stodolách či hospodských sálech.⁴⁵

Že divadlo v životě lidových vrstev bylo značně bohatší, než o tom svědčí dochované doklady, ukazuje následující případ. „Žandovští divadelní diletanti“ navštívili v letech 1780 a 1781 Hrádek nad Nisou. Své produkce představovali v Panském domě, kde hráli jakousi hru, v níž vystupoval Hanswurst zvaný „Pajazzo“. Když 10. září 1781 uspořádali propagační průvod herců s trumpetou a bubnem, splánil se u sochy sv. Anny kůň. Jen proto, že právě tato událost zaujala místního kronikáře, známe o jeden důležitý divadelní doklad více.⁴⁶

Už za vlády Marie Terezie, roku 1751, byl vydán patent, jímž se zakazovaly tyto hry. Světské úřady pak v tom pokračovaly stále častěji. Šířící se osvícenský duch této „lidové zábavě“ nepřál, pokládal ji za pouhou ztrátu času, a když se jí poddaní horlivě oddávali, předpojatě v tom viděly snahu vyhnout se užitečné práci. K striktním zákazům se přidaly i josefínsky naladěné církevní úřady. Během 90. let zaniká úplně sousedské divadlo v německých městech – Liberci, Chrastavě, Frýdlantu, Sloupu v Čechách; Stráži pod Ralskem, Neuwaldu, Lindavě aj. Marně se pokoušeli obnovit pašijové inscenace v prvních desetiletích 19. století v německém Cvikově, Jablonném v Podještědí, Lindavě a snad ve Sloupu v Čechách, zůstalo jen u jednoho představení.⁴⁷ V českých lokalitách se rovněž vytratily, ale jen na chvíli, za deset dvacet let se objevily a rozvíjely se znovu.

Tehdy končí první etapa v dějinách sousedského divadla v horním Pojizeří i v německých obcích a začíná etapa druhá. V etapě druhé se divadlo vymaňuje z vázanosti na církevní rok a farní obec, osamostatňuje, byť je nadále prodchnuto lidovou zbožností. Inscenace se přesunují do letních měsíců, pořadatelé začínají vybírat vstupné k uhrazení provozních nákladů, ale také k odměně některých účinkujících. Velikou proměnou prochází repertoár sousedských divadelníků. Jednak k velikonočním hrám přibývají velké hry vánoční, jednak je připomínána řada dramatizací starozákonních látek: Mojžíš, Tobiáš,

Ester, Josef Egyptský, Samson, Daniel, Šalamoun, Samuel. Vyskytují se i hry o světcích: Ivan, Petr a Pavel, Jenovéfa, Magdalena, Jan Nepomucký, Václav, Eustach, Jan Křtitel, Barbora (i v Podkrkonoší?), Kateřina. Později se repertoár rozšiřuje i o látky světské, přejaté zpravidla z tisků lidového čtení a zdramatizované pak s výraznou náboženskou tendencí. K takovým hrám patří např. proslulá Komédie o Františce, dceři krále anglického, též o Honzíčkovi, synu kupce londýnského, nebo Nová komedije o Libuši, Hra o Felsenburgovi, Repsina, Komédie o Heleně, tzv. Komédie o Anešce, Šilok, Grizelda, Lomek, Ubald. Do repertoáru patří také dvě pozoruhodné sousedské morality: Labyrinth a Komédie o osidlech.

Sousedští divadelníci přehlíželi ochotnická představení, nepodíleli se na nich a naopak, ochotníci nespolupracovali na inscenacích souseďských. Pozorujeme jakousi tichou rivalitu mezi těmito dvěma uměleckými tábory. Ještě koncem 70. let 19. století si na Vysocku mohl vzdálený pozorovatel znaly zdejších poměrů poznamenat: „Slychatí je od starších lidí o nějaké komedii (tj. souseďské hře, V. R.), nikdy však bez příkrého odsouzení divadel nynějších (ochotnických, V. R.)“⁴⁸.

Patrně nejznámějším dramatikem této druhé etapy je staroveský František Filip Vodseďálek. Narodil se 25. dubna 1762 ve Staré Vsi u Vysokého nad Jizerou. Vyučil se krejčím, proslavil se jako zedník, stavitel mnoha domků v obci i okolí, byl kamnářem, ševcem, otcem dvaceti dětí ve třech manželstvích. Jeho oblíbenou četbou byla Bible, spíše postila či biblická dějeprava. Roku 1811 Vodseďálek dokončil svou první hru Mojžíš a stihl ji i nacvičit se svým souborem. V následujícím roce byl hrán Tobiáš. V rychlém sledu pak Vodseďálek sepsal a nastudoval hry Nová komedie o sv. Petroji a Pavloji, Nová komedije o Davidoji, Ester, Nová komedije o Libuši, snad i Daniel a Šalamoun. Roku 1827 přibyla ještě Nová komedije o Samsonoji. Ve svém čínořodém životě věnoval divadlu intenzivně pouze několik let. Zemřel 14. března 1843.⁴⁹ Po jeho smrti pokračoval jeho syn František (1807 až po r. 1877). Inscenoval jen patřičně upravené hry svého otce.

Jiný přední představitel druhé etapy souseďského divadelnictví je Josef Havel řečený Vilím Lastibořský. Narodil se 17. března 1778 v Lastiboři (od roku 1919 Vlastiboř), v usedlosti č. 8, u Vilímů, kde po celý život žil a kde též 8. září 1838 zemřel. Jediná událost jeho života, o níž s určitostí víme, je jeho (jediná) svatba dne 24. února 1800. Oženil se tehdy s Kateřinou Doležalovou, rovněž z Lastiboře, jejíž bratr Josef Doležal později, po Havlově smrti, převzal péči o jeho texty i vedení inscenací. U Doležalů se pak tato funkce dědila. Posledním

inscenátorem byl Petr Doležal.⁵⁰ O Havlově divadelní činnosti píše bozkovský rodák a pozdější farář Josef Alois Kouble v Květech z roku 1845: „... jistý literák při kostelním kůru v Držkově, po horách našich známý pod jménem Vilím Lastibořský. Onť byl spisovatel z diletantství. On byl spisovatel, režisér, opisovatel rolí. Bez Vilíma si ani netroufli hru začnouti, neb kde Vilím napovídal (tj. režíroval, V. R.), tam prý se jistě dobře hrálo.“⁵¹ Prameny uvádějí jmenovitě čtyři hry: hry O narození, O umučení a O vzkříšení, tvořící monumentální kristologickou trilogii o 14 000 verších, Tragedyi o Tobijášovi a dosud nezvěstnou hru o Jenověfě.⁵²

Sousedské divadlo v Pojizeří v 1. polovině 19. století nebylo jen výsadou Vodsedálkovy Staré Vsi či Havlovy Lastiboře, ač právě tato dvě střediska proslula nejvíce. Hrálo se např. také v Bozkově, v Haraticích, v Jablonci nad Jizerou, v Jilmě, v Třiči, v Zásadě i jinde. Říká se, že významné středisko sousedského divadla bylo také v Roprachticích⁵³, ale odtud nevíme o divadle této doby vůbec nic. Velmi plodná sousedská divadelní společnost působila ve Stanovém, kolem poloviny 19. století hrála doma i v okolních obcích.⁵⁴ Ne všude se podobná činnost dařila. Určitě ne ve městech. V roce 1812 chtěli hrát tříkrálovou hru v Jilemnici, ale panský úřad ji zakázal.⁵⁵ Pak ale přišel rok 1848 a s ním hluboké a rozsáhlé změny, které ve svém důsledku znamenaly rozbití zdejší tradiční kultury. Končí druhá etapa a začíná třetí, poslední, úpadková. Sousedskému divadlu se věnuje už jen starší generace, ale z ní se už vytratil tvůrčí duch. Nové texty nevznikají, pouze jsou reprizovány texty staré, a to ještě ne všechny, nýbrž nejtradičnější a nejoblíbenější – pašije a hra vánoční, ve Staré Vsi Mojžíš a Samson, nové úpravy komedií Ester a Tobjáše jsou připraveny v opisech. Hry ztrácejí svou původní zbožnou motivaci a charakter, stávají se jen zábavou a podívanou, ale také výdělkem, spíše přilepšením. Sousedská představení jsou již také předmětem posměchu, zejména v měšťanských kruzích. V Turnově v roce 1872 se krutě vysmáli Vlastibořským, když tu hostovali s Umučením Páně. Znovu proti nim vystupují úřady, několikrát zasahují i četníci. Divadelní produkce v pojizerských vsích jedna po druhé mizí, až roku 1891 se uskutečnil poslední sousedské představení – pašijová hra v Lastiboři. Jím historie podkrkonošského sousedského divadla končí.⁵⁶

Sousedské divadlo jsme zastihli na kraji 18. století. V té době ale také začíná šlechtické divadlo ve Šporkově Kuksu. Hraje zde ve zvláštní divadelní budově, prý krásnější než bylo Šporkovo divadlo v Praze Na poříčí, profesionální italské společnosti Denziova, princi-

pála Bruniana. Hrál se tu Vivaldi, Molière, Faust, ale také opera o Libusi a Premislauo, který ovšem nebyl oráčem, ale šlechticem.⁵⁷ Tu a tam se ohlašují ojedinělá divadelní představení v zámeckých sídlech v České Lípě (Nové Dvory) a ve Frýdlantě.

Zmíněný již Alois Kouble připomíná v souvislosti se sousedskou divadelní tvorbou také loutkové divadlo, ale v dokladech nic konkrétního není k nalezení. Známe jen několik jmen kočujících loutkářů, pocházejících z našeho kraje.⁵⁸

Sousedské divadlo, ocitající se v mrtvém bočním rameni vývoje středoevropského divadla, je považováno za zaostalé až zpátečnické, ač s sebou nese poselství velké středověké divadelní kultury, která živě přináší do tvořícího se moderního světa a jeho divadla prastaré divadelní principy a praxi, ba dokonce i šlechtetné obsahy a ideje, poněkud posunuté teatralismem barokní exprese. Navazuje přerušenu kontinuitu, která vede až k počátečním tvarům divadla v naší zemi. Dobré je v této souvislosti připomenout slova F. X. Šaldy z roku 1935, třebaže jsou inspirována znalostí dějin české slovesnosti: „Působí to na mne dojmem, jakoby český barok ještě doháněl, co jsme pominuli za renesance, ano víc, co jsme minuli za gotiky“.⁵⁹ Vskutku, náš středověký divadelní rozvoj byl narušen, nepodíleli jsme se na monumentální pozdně středověké evropské divadelní tvorbě 15. a 16. století. Šaldův dojem potvrzuje význam starých žánrů v divadelně dramatické tvorbě barokní Čechie.

V divadle našich časů zůstalo u nás pochopení pro dávnou tvorbu, a tedy i životodárné hledání v úrodné půdě se starými kořeny, jak to dokazuje tvořivé pokračování našeho pozdně gotického divadla, oživlého v postbarokním údobí, v současných inscenačních reminiscencích sousedských her, pocházejících právě z Podkrkonoší.

Poznámky

- 1 Válka, J.: Karel IV. Společnost, politika, kultura, *Studia comeniana et historica* 8, 1978, č. 8, s. 60–78.
- 2 Polišínský, J. Teatralia v díle J. A. Komenského, *Z Kralické tvrze* 13, 1986, s. 46.
- 3 Lomnický z Budče, Š.: *Triumf aneb Komedie kratičká o přelavném Syna božibo nad smrtí, peklem a ďáblem vítězství*, 1586? (viz věnování); Winter, Z.: *Život a učení na partikulárních školách v 15. a 16. století*, Praha 1901, s. 728.
- 4 Gradl, H.: *Deutsche Volksaufführungen*, Prag 1895, nově: Lehnen, B., *Das Egerer Passionsspiel*, Frankfurt – Bern – New York – Paris 1988.
- 5 Cesnaková-Michalcová, M.: Osudy humanistické divadelní tradice v emigraci a doma, *Dějiny českého divadla* I., Praha 1968, s. 155–161.

- 6 *Divadelné hry Pavla Kyrmezera*, úvodní studie Cesnaková-Michalcová, M., Bratislava 1956, s. 39.
- 7 Ron, V.: O starém divadle v Liberci, *Zprávy České besedy* č. 77, Liberec 1994, také týž: Nejstarší zprávy o divadle v Liberci, in: *Kniha o Liberci* (ed. R. Karpaš) Dialog Liberec 1996, s. 21.
- 8 Helbig, J.: *Beiträge zur Geschichte der Stadt und Bezirkes Friedland*, IV., Friedland, 1895, s. 91.
- 9 Mikanová, E.: Hudební kultura v České Lípě a okolí, *Sborník příspěvků k době poddanského povstání roku 1680 v severních Čechách*, Praha – Česká Lípa, 1980, s. 194–229.
- 10 Paudler, A.: *Pastor Schlegel's Chronik von Bensen, Bensen (Benešov nad Ploučnicí) 1887*; Jan Smetana, Benešovský letopis pastora Schlegela a jeho první pokračovatel, in: *Ústecký sborník historický*, Ústí nad Labem 1966, s. 109.
- 11 Menčík, F.: *Příspěvky k dějinám českého divadla*, Praha 1895, s. 153.
- 12 Císař, J.: Proč potřebují lidé divadlo, *Divadelní revue* 1996, č. 2, s. 18–32.
- 13 Jevrejnov, N.: Divadlo pro sebe, in: *Listy pro umění a kritiku* 3, 1935, č. 19–20, s. 605–608.
- 14 Menčík, F.: *Příspěvky k dějinám českého divadla*, Praha 1895; týž: Školní divadlo v Jičíně, *Krakonoš* 5, 1882, č. 10 a 11; Filip, Frant.: *Dějiny divadla, zpěvu a budby v Jičíně od roku 1624 do roku 1900*, Rkp. Okresní muzeum Jičín.
- 15 Kaska, F.: Kajicné průvody v Jičíně před 300 lety, in: *Český ráj* 3, 1935, č. 4; Menčík, Ferd.: Školní divadlo v Jičíně, in: *Krakonoš* 4, 1882, s. 73n.
- 16 Svoboda, P. Josef: *Katolická reformace a mariánská Družina v Království českém*, II., Brno 1888, s. 62n.
- 17 Tamtéž.
- 18 Menčík, F.: Školní divadlo v Jičíně, in: *Krakonoš* 4, 1882, s. 73n.
- 19 Viz pozn. 16, s. 63.
- 20 Viz: pozn. 14.; též: Blaschka, A.: Die Arnauer Jesuitenresidenz, *Jahrbuch des Deutschen Riesengebirgs-Vereines* 15, 1929, s. 69n.
- 21 Ron, V.: Divadelní aktivity 17. a 18. století, in: *Kniha o Liberci* (ed. R. Karpaš), Dialog Liberec 1996, s. 51–54.
- 22 Viz pozn. 13.
- 23 Registra záduší soboteckého, SOKa Jičín, AM Sobotka OAMS-SR I/36; Bílek, K.: *Dějiny správy a archivu města Sobotky*. Sobotka 1961. Dipl. práce, strojopis. Týž: Sobotka a divadlo, *Zpravodaj Šrámkovy Sobotky* 4, 1983; též: Mikanová, E.: Literátské bratrstvo v Sobotce (hudební život v Sobotce v 17. a 18. století), in: *Sobotka 1968* (vlastivědný sborník), Sobotka 1968, s. 15 a 16, pozn. 16.
- 24 Viz pozn. 13, Menčík, s. 152.
- 25 Národní knihovna ČR, Praha, C 41, Hist. Coll. Prag 1572, viz: Karasek, Alfred – Lanz, Jos.: *Krippenkunst in Böhmen und Mähren*, Marburg 1974, s. 21.
- 26 Viz pozn. 11, s. 153.
- 27 Viz pozn. 7.
- 28 Praetorius, P. J.: *Krakonoš*, Hradec Králové 1970, s. 134 (Krakonoš obdaruje svatě tři krále).
- 29 Podlaha, Ant.: Missie P. Kašpara Diriga v horách Krkonošských vykonaná r 1679–1680, in: *Věstník král. české společnosti nauk*, č. XVIII, Praha 1900, s. 1–18; Šimák, J. V.: Missie P. Kašpara Diriga z Tovaryšstva Ježíšova v horách Krkonošských r. 1679–1680, in: *Krkonoše*, 2, 1939, s. 15 n.
- 30 Sochor, F.: Ochotnické divadelnictví v Železném Brodě, *Památník divadelních ochotníků v Železném Brodě 1860–1960*, Železný Brod, 1960 s. 10–11.

- 31 Ron, V.: Poznámky k vrchlabským pašijím, *Strabovská knižovna* 18–19, 1983–1984 (rec-te r. 1990), s. 177–221.
- 32 Viz pozn. 7, též: Ron, V.: Divadelní aktivity 17. a 18. století, in: *Knihy o Liberci* (ed. R. Karpaš), Dialog Liberec 1996, s. 51–54.
- 33 Viz pozn. 30, s. 178–184.
- 34 Bienert, K. J.: *Das Niemesser Passionspiel*, Varnsdorf, b.v.
- 35 Ladecký, J.: *Příspěvky k dějinám českého divadla*, Praha 1895, s. 118n. Též Matějec, T.: *Dvě sousedské hry o Tobiašovi*, diplomová práce KČLLVD FF UK Praha, 1998, s. 1–94.
- 36 Ron, V.: Sousedské divadelnictví severních Čech v 18. století, in: *Divadlo v Kotcích* red. F. Černý, Praha 1992, s. 355–356 včetně pozn. 52 až 61.
- 37 Ron, V.: První poznámky k železnobrodským pašijím, in: *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 6, Bystrá n. Jiz., 1993, s. 35–52.
- 38 Petrák, J.: Letopisy divadel na Lomnicku, *Lomnicko nad Popelkou* 2, 1921–22; též: Fučík, J. J.: Cecharovni korouhve a přikrovy, *Lomnicko nad Popelkou* 3, 1922–23.
- 39 Hrdý, J.: *Ves Zásada u Navarova a její rodové*, nákl. vlast, b.r. (po r. 1908) s. 20; Lhota, J.: Vývoj ochotnického spolku Jos. K. Tyla v Zásadě, *Sborník okresu železnobrodského* 1, 1923–24, s. 59.
- 40 Mařatka, F.: Ochotnické divadelnictví ve Vysokém nad Jizerou, In: *Památník vysokého Krakonoše*, Vysoké nad Jizerou 1886, s. 9; týž: Vysoké nad Jizerou, in: *Almanach Matice divadelní*, Praha 1881, s. 180.
- 41 Rukopis je deponován ve Vlastivědném muzeu pro Vysoké nad Jizerou a okolí, proza-tím je veden v rámci sig. RK426 jako pořadové číslo 122 v soupisu manželů Schreiberov-ých.
- 42 Friedrich, J.: Das Zwickauer „Charfreitagsspiel“, *Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 48, 1910, s. 80n.
- 43 Viz pozn. 31, s. 182–183.
- 44 Viz pozn. 31.
- 45 Lilie, A.: *Der politische Bezirk Gablonz*, Jablonec n. N. 1894, s. 153–155; též: Ron, V.: Po-známky k neuwaldské pašijové hře, in: *Kalmanach*, Liberec 2003, s. 47–51.
- 46 „Sandauer Theater-Dilettanten“; Josef Schubert, Aus der Chronik Gedenkseine (Nach Akten des Grottauer Stadt-Archives und des Aufzeichnungen des ehemaligen Kantors Gabriel Berndt), *Mitteilungen des Vereines für Heimatkunde des Jeschken – Isergaues* 10, 1916, s. 119.
- 47 Mikovec, F. B.: Stopy selského či sousedského divadla v Čechách, *Lumír* 5, 1855, s. 811.
- 48 Kochánek, J.: Hra o Narození Pána Krista, *Světozor* 11, 1877, s. 61.
- 49 Mikovec, F. B.: Stopy selského či sousedského divadla v Čechách, *Lumír* 5, 1855, s. 811; též: Sochorová, L.: *Sousedské divadlo doby národního obrození*, Praha 1985; též: Kopecký, J.: České barokní divadlo lidové, *Dějiny českého divadla* I. d., Praha 1968, s. 328–331.
- 50 Ron, V.: Josef Havel, návrh encyklopedického hesla, in: *Blateňákovi v Liberci aneb Panu profesorovi s láskou*, (red. E. Koudelková), Liberec 2002, s. 42–66.
- 51 Kouble, Od paty Krkonošů, *Květy* 20. 3. 1845.
- 52 Matějec, T.: *Dvě sousedské hry o Tobiašovi*, diplomová práce KČLLV FF UK Praha, 1998, s. 1–94; též: Tragedya o svatém Tobiašovi, *Čeština doma a ve světě* 7, 1999, č. 3–4, s. 197–204.
- 53 Lukáš, V.: Malá roprachtická kronika 1766–1866, *Muzejní a vlastivědná práce* 36, 1998, č. 3, s. 153.
- 54 Viz pozn. 47; Stašek, A.: *Věře a povídky*, Praha 1962, s. 141–168.
- 55 *Místopis českého amatérského divadla*, I., Praha 2001, heslo: Jilemnice, 329, SOKA Semi-ly Fond Jilemnice, Zákaz her 1812.

- 56 Ron, V.: K poslední inscenaci sousedského divadla (Vlastiboř 1891), in: *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 4, 1991, s. 140–143.
- 57 *Dějiny českého divadla* I. d. Praha 1968, s. 202n, 228, 256n.
- 58 Bartoš, Jaroslav: *Loutkářská kronika*, Praha 1963; Dubská, A., Ve znamení pimprlat. Z nejstarších vzpomínek na loutkové divadlo, in: *Loutkář* 1993, č. 2, s. 42–43.
- 59 Šalda, F. X.: O českém baroku cizím a domácím, in: *Šaldův zápisník, 1935–1936*, s. 282–307.

Bibliografie díla Vojtěcha Rona

Soupis zahrnuje v úplnosti publikované texty Vojtěcha Rona. Nezařazeny jsou rukopisy (např. rukopisný sborník deponovaný v Národním muzeu). V prvním oddílu jsou shromážděny články (i ne odborné), studie, kapitoly z knih, příspěvky ve sbornících i recenze knih. Položky jsou řazeny chronologicky, v rámci jednotlivého roku pak abecedně. Ve zvláštním oddíle jsou seřazeny Ronovy dramatické texty (Ron byl často spoluautorem několika realizovaných dramati-
zací) a edice lidových her, které připravil. Třetí část tvoří příspěvky do obsáhlého slovníku *Starší české divadlo v českých zemích*, z nichž některé již dříve publikoval. Tato jinde publikovaná hesla jsou zařazena do oddílu A. Poslední část tvoří výběr z článků, nekrologů a rozhovorů, který přibližuje osobnost Vojtěcha Rona.

Články, studie, recenze knih

1. Staletá moudrost tvaru. *Důvěrník* 20, Časopis pracovníků československé strany lidové, č. 4–5, 17. 3. 1967, s. 64–65.
2. Zbožné divadlo. *Via* 1, č. 6, 1968, s. 115–116.
3. Poznámky k vrchlabským pašijím. In: *Strabovská knihovna* 18–19, Památník národního písemnictví, Praha 1983–1984, s. 177–221.
4. Vrchlabský pašijový karneval. *Lidová demokracie* 41, Neděle s lidovou demokracií, č. 14, 5. dubna 1985, s. 10.
5. Divadlo na Vysocku v poslední čtvrtině 18. století. In: *Vznik českého profesionálního divadla*, red. František Černý, Universita Karlova, Praha 1988, s. 95–98.
6. Ludmila Sochorová, Sousedské divadlo českého obrození. In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 2, Okresní archiv Semily, Bystrá nad Jizerou 1989, s. 129–132
7. Sousedské divadlo českého obrození. In: *Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica* 4, Theatralia 8, Universita Karlova, Praha 1989, s. 114–117.

8. Divadlo sprostných. *Svět a divadlo* 1, č. 3, 1990, s. 52–61.
9. Lidová komedie o svatém Ivanu, Úvodní studie a edice hry s poznámkami. In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 3, Okresní archiv Semily, Bystrá nad Jizerou 1990, s. 81–105.
10. Václav Alois Navarovský a sousedské divadlo. *Divadelní revue* 1, č. 2, 1990, s. 49–51.
11. Vydavatelská poznámka. *Divadelní revue* 1, č. 2, 1990, s. 110–111.
12. Z minulosti pašijového divadla v Uherském Hradišti. In: *Program k inscenaci hry Jana Kopeckého O umučení a slavném vzkříšení Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista*, Slovácké divadlo Uherské Hradiště 1990.
13. K poslední inscenaci sousedského divadla. In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 4, Státní okresní archiv Semily, Bystrá nad Jizerou 1991, s. 140–143.
14. Ludmila Sochorová, Sousedské divadlo českého obrození. In: *Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica* 4, Theatralia 8, Universita Karlova Praha 1991, s. 114–117.
15. Ad majorem dei gloriam, Zastavení nad jezuitským divadlem. *Divadelní revue* 3, č. 1, 1992, s. 27–35.
16. Sousedské divadelnictví severních Čech v 18. století. In: *Divadlo v Kotcích*, red. František Černý, Panorama, Praha 1992, s. 348–360 a s. 442–444.
17. Ukřížování v libereckých ulicích. *Farní věstník*, Farnost Sv. Antonína v Liberci, č. 15, duben 1992, s. 1.
18. První poznámky k železnobrodským pašijím. In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 6, Státní okresní archiv Semily, Bystrá nad Jizerou 1993, s. 35–52.
19. Slovo na okraj železnobrodské pašijové hry. In: *Prix Bobemia* 1992, Sborník vítězných pořadů, Český rozhlas, INFOS – studijní a výzkumné oddělení, Praha 1993, s. 10–14.
20. Velkopáteční pašijová procesí. *Český lid* 80, č. 4, 1993, s. 293–304.
21. Na co jsem hrdý. *Výroční zpráva* 1993, Státní vědecká knihovna, Liberec 1994, s. [1].
22. Německé pašijové hry v českých zemích. *Divadelní revue* 5, č. 1, 1994, s. 42–46.
23. O starém divadle v Liberci. In: *Zprávy České besedy*, Sborník Krajského sdružení rodáků a přátel Liberecka sv. 77, Česká beseda, Liberec 1994, s. 3–15.
24. Skica k poctě Josefu Pekařovi. In: *Josef Pekař a české dějiny 15–18. století*, sborník referátů z vědecké konference konané ve

- dnech 8.–9. dubna 1994 v Turnově a Sedmihorkách, Státní okresní archiv Semily, Bystrá nad Jizerou 1994, s. 163–176.
25. Václav Klement Klicpera a sousedské divadlo ...? In: *Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica* 2, Theatralia 9, Univerzita Karlova, Praha 1994, s. 71–76.
 26. Divadlo kolem Václava Karla Holana Rovenského, In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 8, Okresní archiv Semily, Bystrá nad Jizerou 1995, s. 152–161.
 27. Ladislav Novák – tvůrce „podobojí“. *Od Ještěda k Troskám* 2, 1995, č. 3, s. 21–26.
 28. Zakázaná edice, (Jana Kopeckého edice Neznámé hry lidového divadla na podkladě dopisů učiteli Františku Sochorovi, s osobní vzpomínkou). *Divadelní revue* 6, č. 2, 1995, s. 81–83.
 29. Divadelní aktivity v 17. a v 18. století. In: *Knihy o Liberci*, red. Roman Karpaš, Dialog Liberec 1996, s. 50–52.
 30. Několik poznámek k historii rukopisů Vodsedálkových her. *Divadelní revue* 7, č. 2, 1996, s. 71–73.
 31. Pocta J. V. Šimákovi, J. V. Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době. *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 9, Supplementum 2, Státní okresní archiv Semily, Bystrá nad Jizerou 1996, s. 167–181.
 32. Pašijové hry v litoměřické diecézi. *Zdislava* 2, č. 4, duben 1997, s. 8.
 33. Divadelní genius loci Liberce... In: *Liberec, město v klínu hor*, red. Roman Karpaš, Nakladatelství 555, Liberec 1998, s. 118–120.
 34. Rukopis, text, poslední inscenace, inventář a edice Železnobrodské hry o umučení Páně z roku 1791, In memoriam František Sochor. *Divadelní revue* 9, č. 2, 1998, s. 66–71.
 35. Z minulosti pašijových her v českých zemích. In: *Pašije aneb Theatrum passionale aneb Zrcadlo umučení a vzkříšení Pána našeho Ježíše Krista*, red. D. Horáková, Národní divadlo, Praha 1998, s. 7–56.
 36. Bude se nám stýskat po noblesním experimentátorovi. In: *Od Ještěda k Troskám* 6, č. 5–6, Turnov 1999, s. 43.
 37. Divadlo vzniklo. *Program k inscenaci hry Jana Kopeckého Betlémská hvězda*, Středočeské divadlo Kladno, 1999.
 38. Rekognoscace pašijových velikonočních her v sudetsko-karpatském prostoru. In: *Východočeská duchovní a slovesná kultura v 18. století*, Sborník příspěvků ze symposia konaného 27–29. května v Rychnově nad Kněžnou, eds. V. Petrbock, R. Lunga a J. Tydlitát, Albert Boskovice 1999, s. 276–288.

39. Jezuitské divadlo. In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků* 15 (1998), Národní knihovna České republiky – oddělení rukopisů a starých tisků, Praha 2000, s. 477–485.
40. Theatrum Passionale. In: *Železnobrodská pašijová hra 1752–1791*, ed. Roman Schmidt, Grimmus Digitization & Publishing, Všeň u Turnova 2000, CD-ROM.
41. Zákaz železnobrodské pašijové hry v roce 1791. *Divadelní revue* 11, 2000, č. 4, s. 66–70.
42. O železnobrodském pašijovém divadle v 18. století. *Kalendář Liberecka*, č. 4, 2001, s. 66.
43. Bíza Jan. *Divadelní revue* 13, č. 1, 2002, s. 85.
44. Chanovský Albert, *Divadelní revue* 13, č. 1, 2002, s. 85–86.
45. Josef Havel, Návrh encyklopedického hesla. In: *Blateňákoví v Liberci, aneb, Panu profesorovi s láskou*, Bor, Liberec 2002, s. 42–66.
46. Khintzer Přibyslavský Jindřich. *Divadelní revue* 13, č. 1, 2002, s. 86–87.
47. Komédie o umučení pána a spasitele našeho Ježíše Krista. *Divadelní revue* 13, č. 1, 2002, s. 87–89.
48. Moj „sosed“ Petr Bogatyrev. In: *Petr Grigorjevič Bogatyrev*, ed. Larisa Pavlovna Solcea, Aletejja, Sankt-Peterburg 2002, s. 28–30.
49. Pitr Josef Bonaventura, *Divadelní revue* 13, č. 1, 2002, s. 91.
50. Tegernseeský zlomek. *Divadelní revue* 13, č. 1, 2002, s. 89–91.
51. Barokní divadlo v Podkrkonoší. In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 16, Semily 2003, s. 60–77.
52. Theatrum passionale D. N. I. Ch., aneb, Zrcadlo umučení Pána našeho Ježíše Krista Spasitele. In: *Kalmanach*, Liberec, Bor 2003, s. 44–51.
53. První poznámky k středověké velkopáteční hře. In: *Miscellanea Theatralia, Sborník Adolfo Scherlovi k osmdesátinám*, eds. Eva Šormová s Michaelou Kuklovou, Praha 2005, s. 73–80.
54. Svatovítský sborník velikonoční. *Akord* 25, č. 8, duben 2005, s. 423–427.
55. Vánoční divadlo v našem kraji. *Xaver*, č. 5, listopad–prosinec 2006, s. 21–22.
56. Velikonoční divadlo v libereckém kraji. *Xaver*, č. 2, březen–duben 2006, s. 23–25.
57. Masopuste, masopuste... *Xaver*, č. 1, leden–únor 2007, s. 20–21.
58. Sousedské divadlo, *Xaver*, č. 3, březen–duben 2007, s. 24–25.
59. Nová komedie o Libuši, Dopis Vojtěcha Rona Františku Vodsedál-

- kovi místo úvodu. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* 57, Řada teatrologická. Q 11, Masarykova Univerzita, Brno 2008, s. 153–173.
60. Vrchlabské pašije. In: *Kalmanach* 2007/2008, Bor, Liberec 2007, s. 29–31.

Dramatizace a edice her

1. Bílek Miloš; Ron, Vojtěch: *Hra na Otóna, Činobra o dvou dílech, prologu i epilogu*, Dilia Praha, 1976.
2. Páral, Vladimír; Horanský, Miloš; Ron, Vojtěch: *Mladý muž a bílá velryba*. Dilia Praha 1977.
3. Páral, Vladimír; Horanský Miloš; Ron, Vojtěch: *Generální zázrak, Ludus ze situací a výjevů o lásce i naději ze stejnojmenného románu Vladimíra Párala*, Dilia Praha 1983.
4. Páral, Vladimír; Horanský Miloš; Ron, Vojtěch: *Romeo a Julie roku 2300*. Divadlo Jaroslava Průchy Kladno – Mladá Boleslav 1987, rozmnoženina.
5. Ron, Vojtěch; Burešová, Hana [upravili]: *Mojžíš, Lidová hra z počátku 19. století*, Divadlo Jaroslava Průchy Kladno 1989, rozmnoženina.
6. Železnobrodská pašijová hra, Podle železnobrodské hry *Theatrum passionale* z roku 1792 pro rozhlas zpracoval Vojtěch Ron. In: *Kam míří rozhlasová hra?*, Svaz rozhlasových tvůrců, Praha 1992, s. 86–104.
7. František Vodseďálek, *Nová komedie o Davidoji*, Přepsal a posléze k vydání připravil Vojtěch Ron, *Divadelní revue* 2, 1996, s. 74–110.
8. Nejstarší železnobrodská kronika Jana Tepra, Přepsal, úvodem a poznámkami opatřil Vojtěch Ron. *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 11, Okresní archiv Semily, Bystrá nad Jizerou 1998, s. 159–175.
9. Rukopis, text, poslední inscenace, inventář a edice Železnobrodské hry o umučení Páně z roku 1791, (In memoriam František Sochor). *Divadelní revue* 9, č. 2, 1998, s. 66–71.
10. *Pašije aneb Theatrum passionale aneb Zrcadlo umučení a vzkříšení Pána našeho Ježíše Krista*, Na podkladě lidových her z Vlastiboře, Bozkova, Vamberka a hlavně Železného Brodu i dalších materiálů sestavili: Vojtěch Ron, Miloslav Klíma a Zbyněk Srba, Národní divadlo, Praha 1998, s. 105–151.

**Hesla publikovaná v encyklopedii Starší divadlo
v českých zemích do konce 18. století,
Osobnosti a díla, ed. Alena Jakubcová, Divadelní
ústav Praha 2006, podepsáno vr.**

1. *Apian Matouš*, s. 24
2. *Bíza Jan*, s. 61.
3. *Havel Josef*, s. 232–237.
4. *Hra o narození Páně*, s. 255–256.
5. *Hra o svatém Janu Nepomuckém*, s. 258–260.
6. *Chanovský Albert*, s. 266–267.
7. *Jakubů Jiří*, s. 273–274.
8. *Jelínek Václav*, s. 275–276.
9. *Khintzer Příbyslavský Jindřich*, s. 283–284.
10. *Komedie o Anežce, královně siciliánské*, s. 300–301.
11. *Komedie o Františce a Honzíčkovi*, s. 301–302.
12. *Komedie o svaté panně Dorotě*, s. 302–303.
13. *Komedie o svaté panně a mučedlnici Barboře*, s. 303–304.
14. *Komedie o svatém Ivanovi*, s. 304–305.
15. *Komedie o umučení Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista*, s. 307–309.
16. *Komedie vánoční o narození Syna Božího z Vlachova Březí*, s. 309–310.
17. *Košetický Evermond Jiří*, s. 319–321.
18. *Nypl Jan*, s. 437.
19. *Pašije bořické*, s. 444–448.
20. *Pašije vrchlabské*, s. 448–449.
21. *Pitr Josef Bonaventura*, s. 461–463.
22. *Rakovnická hra vánoční*, s. 482–483.
23. *Svatovítský sborník*, s. 586–588.
24. *Šourek Jan*, s. 594.
25. *Tegernseeský zlomek*, s. 600–602.
26. *Těpr Jan Jáchym*, s. 603–604.
27. *Theatrum passionale*, s. 606–610.
28. *Zrcadlo masopustu*, s. 684.

Portréty, rozhovory s Vojtěchem Ronem

1. Scheybal, Josef V.: K šedesátinám umělce a divadelního vědce Vojtěcha Rona. In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší 3*, Okresní archiv Semily, Bystrá nad Jizerou 1990, s. 133–135.
2. Janáček, Jiří [rozmlouval]: Vojtěch Ron trojediný. *Liberecký divadelní magazín* 1, č. 10, prosinec 1990, s. 6–8.
3. Urbánková, Věra [rozmlouvala]: Naplněný pohár Vojtěcha Rona, *Galerie elity Liberce. Region Nisa* 5, č. 21, 1. 2. 1995, s. 7
4. Čtveráček, Karel: Víím, že to nebylo marné. *Jizerské a Lužické hory* 1, č. 12, prosinec 1996, s. 1.
5. Kateřina Ondroušková [rozmlouvala]: Se spoluautorem nového divadelního scénáře Vojtěchem Ronem..., *Národní divadlo, Informační zpravodaj o repertoáru a životě ND*, červen 1998, s. 10–11.
6. Horanský, Miloš: Vojtěch Ron, Malý portrét velkého herce. *Divadelní noviny* 10, č. 12, 12. 6. 2001, s. 10.
7. Janáček, Jiří [rozmlouval]: Mám rád překážky. *Světlik*, červenec–srpen 2005, s. 25–27.
8. Stich, Jiří: Vojtěch Ron: velký herec i divadelní badatel. *Mladá fronta Dnes* 16, č. 48, 26. 2. 2005, s. C/4.
9. Machalická, Jana [rozmlouvala]: Na jevišti herce nic nebolí. *Lidové noviny* 19, č. 46, 23. 2. 2006, s. 4.
10. Hořínek, Zdeněk: Mé potýkání se dvěma pozoruhodnými muži. *Divadelní noviny* 17, č. 3, 5. 2. 2008, s. 10.
11. Hořínek, Zdeněk: Soused Ron. *Universum* 28, č. 1, 2008, s. 41.
12. Šebelka, Jan [rozmlouval]: Vojtěch Ron říká: Živote, děkuji! In: *Kalmanach* 2007/2008, Bor, Liberec 2007, s. 22–29.
13. Jochmanová, Andrea: Vojtěch Ron (26. 11. 1930 až 17. 10. 2007), Herec a divadelní historik. In: *Theatralia, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* 57, Řada teatrologická Q, Brno 2008, s. [151–] 152.

Webové stránky

1. [http://amaterskedivadlo.cz/\(http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=68\)](http://amaterskedivadlo.cz/(http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=68))

Ediční poznámka

Předkládaná kniha je výběrem z rozsáhlejšího souboru, předloženého autorem k vydání v nakladatelství Vyšehrad v roce 2005. Podle původní autorovy představy měla práce zahrnovat větší, přibližně dvojnásobný počet studií, stejně jako edice významných děl lidového divadla – lidové *Komedie o svatém Ivanu, patronu Českého království*, a dvou her Františka Vodsedálka – o *Mojžíšovi* a *Nové komedije o Davidoji*. Tematický záběr původního souboru byl širší, zahrnoval i problematiku divadla vánočního, stejně jako divadla barokního a jezuitského. Vojtěch Ron již nestihl svůj původní projekt dokončit, jen ve fázi náčrtu například zůstala autorova předmluva. Ing. Cyril Ron, syn V. Rona, poskytl nakladatelství rukopisné materiály nedokončeného díla. Po úvaze se nakladatelství Vyšehrad rozhodlo pro pořízení rozsahem menšího výběru. Jeho sestavení se ujal doc. PhDr. Jaroslav Kolář, který z původního souboru vybral jedenáct studií, jež z různých úhlů sledují téma pro badatelský zájem V. Rona s těžejní – problematiku lidového, sousedského divadelnictví a především lidového pašijového divadla v českých zemích. Stranou tak zůstala řada studií, jejichž souvislost s ústředním tématem je volnější, a také všechny tři edice her.

Studie uvedené v této knize pocházejí z následujících zdrojů:

Rekognoskace pašijových velikonočních her v sudetsko-karpatském prostoru. In: Východočeská duchovní a slovesná kultura v 18. století, Sborník příspěvků ze symposia konaného 27–29. května v Rychnově nad Kněžnou, eds. V. Petrbock, R. Lunga a J. Tydlitát, Albert Boskovice 1999, s. 276–288.

Barokní divadlo v Podkrkonoší. In: Z Českého ráje a Podkrkonoší 16, Semily 2003, s. 60–77.

Německé pašijové hry v českých zemích. Divadelní revue 5, č. 1, 1994, s. 42–46.

Sousedské divadelnictví severních Čech v 18. století. In: Divadlo v Kotcích, red. František Černý, Panorama, Praha 1992, s. 348–360 a s. 442–444.

Divadlo sprostných. Svět a divadlo 1, č. 3, 1990, s. 52–61.

- Poznámky k vrchlabským pašijím.* In: Strahovská knihovna 18–19, Památník národního písemnictví, Praha 1983–1984, s. 177–221.
- Poznámky k železnobrodským pašijím.* In: Z Českého ráje a Podkrkonoší 6, Bystrá nad Jizerou 1993, s. 35–74.
- Velkopáteční pašijová procesí.* Český lid 80, č. 4, 1993, s. 293–304.
- Divadlo na Vysocku v poslední čtvrtině 18. století.* In: Vznik českého profesionálního divadla, red. František Černý, Universita Karlova, Praha 1988, s. 95–98.
- Zákaz Železnobrodské pašijové hry v roce 1791.* Divadelní revue 11, 2000, č. 4, s. 66–70.
- Studie *Konec středověku ve Vlastiboři 1891* byla převzata z rukopisu.

Nový soubor bylo potřeba doplnit novou předmlouvou, kterou ve dvou částech, věnovaných osobnosti a teatrologickému dílu Vojtěcha Rona, pořídili doc. Zdeněk Hořínek a PhDr. Adolf Scherl. Doplnění a aktualizace autorem dodané bibliografie je dílem Mgr. Markéty Dolníčkové. Původní knižní projekt Vojtěcha Rona neobsahoval ilustrační doprovod. Výsledná obrazová příloha je proto výsledkem redakční práce a zaměřuje se jak na osobnost V. Rona, kterou chceme také tímto způsobem připomenout, tak na samu tematiku lidového pašijového divadla. Informace pro sestavení obrazové přílohy zprostředkoval Jiří Valenta a Databáze českého amatérského divadla (NIPOS – ARTAMA). Fotografie V. Rona poskytl ze svého soukromého archivu Cyril Ron, snímky z představení Pašijí v Národním divadle v roce 1998 pocházejí z Archivu Národního divadla. Souhlas s otištěním vyobrazení z rukopisu Železnobrodské pašijové hry poskytl a reprodukce dodal Státní okresní archiv Jablonec nad Nisou. Svolení s publikováním dalších dokumentů poskytlo Vlastivědné muzeum v České Lípě a Státní okresní archiv Semily. Autory fotografií ze současných inscenací pašijí jsou Veronika Žáková (Okna), Ladislav Pouzar (Hořice), Jiří Pohanka (Žďár nad Sázavou) a Miloš Jindra (Chotěboř). Mapky rozšíření lidového divadla v Horním Pojizeří a severovýchodních Čechách na základě podkladů V. Rona vypracovala Veronika Fojtů. Dík za zprostředkování náleží PhDr. Aleně Jakubcové z Divadelního ústavu AV ČR. Přehlednutí a kontrolu celého textu před vlastní redakcí provedl A. Scherl. Lektorské posudky napsali PhDr. Václav Petrbok, Ph.D., PhDr. Břetislav Daněk a Prof. PhDr. František Černý. Všem jmenovaným jednotlivcům a institucím patří srdečný dík.

Při přípravě textu byla sjednocena řada nejednotností pravopisného a grafického druhu v původních textech studií, především v poznámkovém aparátu. Záměrem bylo respektovat, pokud to bylo možné, autorův svébytný styl. Jen ve výjimečných případech byly vynechány autorovy přípisů na okraj jednotlivých textů, i v tomto ohledu bylo záměrem redakce ponechat studie pokud možno v původní podobě.

Aby čtenáři nebyli zcela ochuzeni o chuť původní, nedokončené předmluvy Vojtěcha Rona, dovolujeme si ocitovat zde její úvodní část, která tak symbolicky tvoří samotný závěr této knihy.

„Nepamatuji si vůbec nic z poslechu vysílání Železnobrodské pašijové hry v roce 1940 v protektorátním rozblase, ale vím, že mě, desetiletého kluka, hluboce oslovila a poznamenala kus mého života, čehož svědkem je tato sotva úplná práce. Nejen svým obsahem, poselstvím, ale také proto, že byla tak z mého kraje, ze sousedního města, kde také bydleli Ronovi. O něco později jsem se dověděl ze Šimákova nálezu, že byla také hrána v mém rodném Turnově v těžké době. Od té doby jsem se zajímal o všechno, co vypovídalo o starém divadle mého rodného kraje, které dovedlo, a snad i chtělo, minout osvícenství a jeho divadelní formy a ideály. Právě v 18. století projevovali lidé obou národností nesmírnou rázovitou tvořivost. Máloukde v Čechách bylo pěstováno před svou obrozeneckou érou s takovou bouřevnatostí jako právě v oblasti Lužických a Jizerských hor a Podkrkonoší a pokračovalo tak v těchže nalezených a osvojených intencích v některých obcích až do konce 19. století. Pašijové hry patřily k vrcholným divadelním dílům, vedle jiných her s různými náboženskými a světskými látkami. Šedesát let jsem postupně, bez sběratelské vášnivosti, jak čas náhodně přinášel stále nové informace, ukládal o tomto divadle doklady a nejrůznější informace, ale nejen to, chtěl jsem poznat jeho antecedence, až z toho vznikl zájem rozblížející se po tvorbě celého pašijového žánru. Stále však vystupovaly do popředí hry s pašijovou látkou, jako tvarově nejbobatší, nejzávažnější a také nejmonumentálnější. Ježíšovo utrpení a ukřižování bylo v české dramatické a divadelní kultuře představováno od 14. století až do naší současnosti v různé kvalitě i kvantitě až po zcela moderní inscenaci muzikálu Jesus Christ Superstar. Plodem sledování tohoto tématu jevištně zpracovávaného a sdělovaného v dějinných proměnách v dochovaných dokladech je několik odborných článků, a také tato práce.“

F. O.

Rejstřík jmenný

- Achaty, františkán 193
Albrecht z Valdštejna 35,
37, 115
Ammann, Josef 62
Apiánus, děkan 30
Bach, Johann Sebastian 53
Balbín, Bohuslav 94
Beitsche, Heinrich 123
Bienert, K. J. 29, 115
Bíza, Jan 192
Bonaventura, sv. 155, 162
Braun, Kazimierz 142
Brunian, J. J. 49
Burešová, Hana 91
Burian, E. F. 67
Czarnowski, Stefan 144
Čapek, Karel 214
Čech, Svatopluk 222
Číla, František 224
Denzio, Antonio 48
Dirig, Kašpar 38
Doležal, Josef 223
Doležal, Josef 47
Doležal, Petr 48, 102, 220,
223, 224
Doležalová, Kateřina 47
Durych, Václav 132
Dušek, Václav 84, 171,
174, 200, 207, 209, 211,
213
Eckhart, Mistr 60
Emerich, Georg 22
Emmerichová, Kateřina 60
Engelbert Nymburský 60,
73, 92
Ergler 24
Etherie (Egerie) 20, 146
Fasani, Reiner 138
Ferdinand, Jan 162, 165,
166, 171
Ferrera, Vincente 138, 139
Fischer, K. W. 116, 123,
144
Fišer, Michal 156, 167, 170
František I. 156
František Xaverský sv. 37
Frey, Dagobert 145
Friedrich, K. 123
Gener, Johann 21
Gernstorfu, Kryštof z 115
Grofe, Augustin 21
Groch, Anton 110
Grochowski, Stanislav 23
Gröllhesl, Paul 62
Grolok, Mertin 21
Grünwald, Matthias 53
Gürtler, Franz 117
Hanke, Johannes 108, 109
Havel, Josef 29, 47, 48,
65, 223
Henlein, Konrad 62
Henricus de Sankt Gallo
55
Hladík, Josef 223
Hlubuček, Josef 155, 169,
170, 172
Hnídková, Marie 223
Housa, František 218
Hudský, Václav 44, 77,
155, 158, 163, 165–169,
172
Hynek, R. W. 63
Isabela Harrachová 37
Isla, José Francisco 140,
141
Jäger, kronikář 130
Jakubec, Jan 100
Jax, lužickosrbský kníže
20
Jech, kronikář 165
Jelínek, Václav 29, 44, 66,
77, 155, 161–166, 169
Jeník z Bratřic, Jan 193
Jevreinov, N. N. 20, 146
Jirásek, Alois 28, 187
Joachim z Fiori 138
Josef II. 84, 172, 173, 199
Karásek, Josef 223
Karel IV. 54
Khintzer Příbyslavský 30
Kieszlingová-Thomasová,
Johanna 133
Kindermann, Ferdinand
84, 98, 174, 205
Koegler, Josef 166
Kochánek, J. 102
Kochem, Martin 60–62,
73, 74, 92, 130, 155,
163, 164, 169, 184
Kolzert, F. 28
Komenský, J. A. 32
Kopal, Petr, kanovník 221,
222
Kopal, Petr, soused 103,
220, 221, 224
Kožinec, Jan 222
Kouble, Josef Alois 48, 49
Kramář, lékárník 101
Krušina ze Švamberka,
Josef 102, 220
Kuthan, Albín 155
Kutzer, B. 27
Kyrmezer, Pavel 34
Ladecký, J. 103
Langer, kronikář 110
Laurin, František 223
Lehnenová, B. 56
Lemonnier, Camille 194
Łepkowski, J. 143
Lewański, J. 21

- Linhardt, Jan 171
 Lobkovicové 30, 38
 Marie Terezie 46, 84, 193,
 199, 211
 Marschat, Antonín 208,
 211, 213
 Max, Mauritius 84, 174,
 208, 210, 211, 213
 Mayer, Anton 118
 Menčík, Ferdinand 81,
 103, 122, 222, 223
 Metelka, Daniel 79, 81
 Metelka, Věnceslav 101
 Mogiłański, Kazimierz 23
 Moliere 49
 Morzin, Jan Rudolf 116,
 133
 Morzin, Josef 116
 Morzinové 108, 115, 184
 Mrzyglodowci 23
 Nečásek, Josef 79
 Neruda, Jan 94
 Nesvadba, švec 93
 Neumannová, Teresie 63
 Novotný, František 28
 Palouš, Karel 91
 Paschasius von Osterberg,
 Daniel 27, 187
 Paus, Ferdinand 157, 171,
 174, 210, 211
 Pavloušek, Vítězslav 223
 Pazourek, Gustav 120
 Pečírka, J. 145
 Petruška, Jan 201
 Petříček, Josef 103, 220,
 221
 Phillip, kartuzián 54
 Piller, František 208
 Pitr, Bonaventura 28, 187
 Placht, O. 116
 Port, Jan 214, 224
 Praetorius, Johannes 38
 Pršala, Antonín 220
 Quis, L. 187, 188
 Renger, Jan Václav Florián
 163, 171
 Rybička, Josef 222
 Sachs, Hans 56
 Sekundina sv. 37
 Shakespeare, W. 185
 Schartel, Michael 110
 Schlesinger, Jan Josef 163
 Schlesinger, Jan Kryštof
 163
 Schuman, Peter 194
 Sibenaichler, K. 191
 Slavík, Laurencius 208
 Sochor, František 156, 167
 Sokolovský, E. 91
 Srba, Zbyněk 91
 Staněk, Karel 75, 43
 Stašek, Antal 99, 101, 222
 Stejskal, B. 214
 Suger, opat ze St. Denis
 180
 Svoboda Navarovský, V. A.
 94, 222
 Šaffus, kantor 165
 Šalda, F. X. 30, 49
 Šedivý, P. 42
 Šetřil, Václav ml. 42
 Šilhán, František 220
 Šlik, Jeroným 34
 Šourek, Jan 29, 44, 79, 81,
 161, 166, 223
 Štajnygr, Jan Křtitel 205,
 208
 Šubert, F. A. 103, 221
 Taberyová, Kristina 91
 Tálská, Eva 214
 Tauschmann, Anton OESA
 117
 Tepr, Ambrož 157, 214
 Tepr, Augustin 157
 Tepr, Gabriel Vilém 157
 Tepr, Jan Kryštof 157
 Tepr, Jan 29, 43, 44, 65,
 72, 78, 95, 96, 154–174,
 188–191, 206, 210, 214
 Tepr, Josef 158
 Tepr, Tomáš 158
 Teprová, Anna Kateřina
 158
 Teprová, Barbora 158
 Teprová, Judita 157, 158
 Teprová, Kateřina 157
 Teprová, Marie Františka
 158
 Thámové 42
 Trucke, Franz 117
 Umlauf, kronikář 167, 170
 Urban von Urbanstädt,
 Nikolas 55
 Válka, Josef 32
 Vavák, František Jan 181
 Verunáč, farář 103
 Vivaldi, Antonio 49
 Vobruba, Milan 91
 Vodsedálek, František Filip
 29, 43, 47, 48, 65, 75,
 93, 94, 98, 101
 Vodsedálek, František ml.
 47
 Waldstein, arcibiskup 182
 Wander z Grünwaldu, Josef
 Leopold 45, 81–83,
 119–125, 128–138,
 140–144, 183
 Wansche, Johann Christoff
 128
 Winter, Zikmund 92
 Zebrzydowski, maršálek
 23
 Zeman, Antonín 101
 Zíbrt, Čeněk 223
 Zich, Antonín 43
 Żebrowski, Šimon 23

Rejstřík místní

- Amerika Jižní 140
Amerika Střední 140
Augsburg 145
Bardejov 19, 21, 68
Bavorsko 44, 53, 62, 73,
142, 205
Bavorský les 20
Bělá pod Bezdězem 109
Belgie 194
Benátky nad Jizerou 117
Benešov nad Ploučnicí 34
Blatná 139
Bozkov 29, 43, 48, 74, 79,
84, 95, 98, 134, 157,
174, 199, 205, 206,
209–214
Brixlegg 62
Brno 56, 193
Broumov 59, 187
Brtníky viz Zeidler
Brzeg (Břeh) 21
Bystrzyca Klodzka viz
Habelschwerdt
Bzí 157, 208
Cvikov 29, 45, 46, 59, 61,
70, 72, 74, 84, 97, 112,
114, 123, 130, 139, 147,
161, 168, 174, 192, 193
Cvikovsko 85
Čáslav 28, 187, 188
Čechy 19, 42, 49, 73, 98,
107, 117, 119, 120, 127,
138, 139, 145, 153, 165,
193, 214, 217
Čechy severní 62, 68, 74,
109, 140, 161
Česká Lípa 29, 34, 36, 41,
49, 59, 70, 71, 74, 107,
109–111, 113, 119, 123,
130, 134, 137, 139, 161,
Česká Třebová 28
České Budějovice 59
Dašice 28
Děčín 20, 28, 29, 91
Dobruška 171
Domažlice 109
Držkov 44, 48, 79, 211,
220, 221
Dvůr Králové 28
Erl 62
Filipíny 194
Francie 138
Frankfurt nad Mohanem
60
Frýdlant 28, 34, 46, 49,
59, 70, 74, 161, 168
Frymburk 62
Frývaldov viz Jeseník 27
Furnes 194
Gand (Gent) 20
Girova (hora) 24
Glogov (Hlohov) 21, 183
Habelschwerdt (Bystřice
Kladská) 27, 111, 131
Haratice 29, 48
Hejnice 36, 193
Heřmanův Městec 44, 77
Hielgersdorf (Severní) 29,
61, 69, 217
Hlinsko 28
Hlohov viz Glogov
Hodkovice nad Mohelkou
70, 157, 160, 168
Horní Branná 163
Horní Údolí 24
Hořice 61–63, 217
Hostinné 37, 140
Hrádek nad Nisou 46
Hrubý Rohozec 209
Cheb 33, 55, 56, 68
Chomutov 140
Chrastava 28, 46, 59, 70,
74, 84, 97, 112, 130,
132, 161, 168, 174, 194
Itálie 138, 146, 179
Ixtapalpa 143
Jablonec nad Jizerou 29,
43, 48, 98, 103, 199, 223
Jablonec nad Nisou 29,
81, 154, 205, 206
Jablonecko 81
Jablonné v Podještědí 28,
46, 61
Jablunkov 24
Jelešnia 23
Jenišovice 163
Jeruzalém 20–23, 122, 128
Jeseník (Frývaldov) 27
Jesený 101, 208
Jičín (okres) 33
Jičín 35–38, 70, 199
Jilem 29, 48
Jilemnice 48
Jílové 220
Jindřichův Hradec 181,
183
Jizerské hory 65, 107
Kadaň 140
Kalwaria Zebrzydowska
27, 84, 128, 143, 194
Kamenice (řeka) 33, 218
Katovice 24
Kladsko 27, 131, 181
Kohlgrub 154
Korutansko 53
Kosmonosy 36
Krakov 21, 23
Kraňsko 126, 182
Krkonoše 38, 107, 115,
142

- Ktiš
 Kuks 48, 117
 Labe 91, 115
 Lánov 128
 Lanškroun 63
 Lastiboř viz Vlastiboř
 Levín 27
 Liberec 28, 34, 38, 41, 46,
 56, 69, 70, 71, 74, 97,
 112, 130, 161, 163, 174,
 193
 Liberecký kraj 33
 Libuň 208
 Lindava 28, 46, 61
 Litoměřice 23, 107, 155,
 174, 181, 208
 Litoměřický kraj 205
 Lobendava 29
 Loka při Zidanim Moste
 83, 125, 126, 131
 Lomnice nad Popelkou
 29, 44, 70, 74, 107, 108,
 119, 199
 Londýn 185
 Lublaň 182
 Lužické hory 19, 65, 107
 Malá Strana 116, 117
 Malý Beskid 23
 Mexiko 194
 Míechov 20, 21
 Mikulášovice (Nixdorf) 29,
 60, 61, 68, 74, 84, 98,
 112, 130, 174
 Mikulov 56
 Mimoň 29, 41, 59, 63, 70
 Mladá Boleslav 42, 74, 98,
 154, 171, 199, 205
 Mnichov 118
 Mnichovo Hradiště 194
 Morava 19, 23, 54, 65, 182
 Mšeno 29, 112, 192
 Na Zderaze (klášter) 21
 Neuwald (Jablonec n. N.)
 29, 46, 74, 81, 84, 130,
 174
 Nisa 21
 Norimberk 54, 56
 Nová Paka 120
 Nová Ruda 27
 Nový Knín 30
 Nový Soňč 23
 Nymburk 181
 Oberammergau 27, 53,
 59, 62, 116, 154, 173,
 222
 Opava 187
 Ostré u Litoměřic 147
 Paseky 101
 Planá u Mariánských Lázní
 59, 68, 112, 185
 Poalpi 20, 30, 194, 211
 Podkrkonoší 19, 49, 65,
 199, 217
 Podkrkonoší východní 84
 Podolinec 23
 Pojižeří 84
 Pojižeří horní 19, 41–43,
 46, 65, 69, 74, 91, 217,
 220
 Police nad Metují 28, 187
 Policko 30
 Polsko 20, 65, 73, 194
 Poorličí 41
 Porýní 53
 Poušť 166, 170
 Praha 42, 48, 54, 55, 59,
 65, 101, 103, 109, 116,
 139, 165, 181, 182, 193,
 199, 221–223
 Prusko 187
 Přichovice 214
 Radziechowy 23
 Rakousko 53, 73, 111,
 142, 182, 205
 Rochusberg 24
 Rokytnice nad Jizerou 38,
 163
 Roprahtice 46, 214
 Rumburk 38, 70,
 Rychnov nad Kněžnou 28
 Rychwald 23
 Rýmařov 27, 59, 110, 185
 Řím 37, 192
 Římov 128, 147
 Sankt Gallen 20
 Sasko 61
 Semily 101
 Semilsko 41, 65, 199
 Severní viz Hielgersdorf
 Slawkov (slezský) 24
 Slezsko 24, 27, 30, 41, 53,
 65, 73, 131, 181, 182
 Sloup v Čechách 46, 61
 Slovensko 53
 Slovinsko 65, 73, 83
 Smržovka 166
 Sobotka 29, 38, 41
 Solnice 28
 Spiš 21
 Stará Ves u Vysokého n. J.
 43, 47, 48, 75, 101, 218,
 223
 Stanov 93
 Stanový 48, 102, 218
 Stráž pod Ralskem 29, 46,
 74, 171
 Svěráz 62
 Šluknovský výběžek 98,
 127, 140, 217
 Španělsko 138, 140, 194
 Štramberk 23
 Štýrsko 53, 62, 83, 125
 Šumava 20, 33, 41, 62,
 217
 Švábsko 20, 30, 53, 56, 65
 Švábský Gmünd
 (Schwäbisch Gmünd)
 43, 75, 156, 160
 Švýcarsko 53, 65
 Těšín 56
 Trutnov 34, 38
 Trutnovsko 33, 37
 Tržice 126
 Tříč 48
 Turnov 29, 36, 42, 43, 48,
 70, 74, 75, 101, 103,
 120, 160, 161, 166, 168,
 171, 191, 199, 205, 218
 Tyrolsko 53, 73, 127, 140,
 145
 Uherské Hradiště 70
 Uhry 65
 Valencie 138
 Vamberk 28
 Vambeřice 27, 128, 187
 Vídeň 37, 62, 120, 223
 Vimpersko 69

Vlastiboř (Lastiboř) 41, 43,
 47, 48, 65, 75, 94, 102,
 103, 185, 212, 213, 217,
 218, 219–223
 Vlčice 37
 Volary 62
 Vranov 165
 Vratislav 98
 Vrchlabí 36, 44, 45, 59,
 66, 67, 70, 74, 79,
 81–84, 91, 97, 107–147,
 184, 188, 189, 192
 Vysoké nad Jizerou 29,
 45, 70, 74, 78, 168, 172,
 191, 199–201, 218
 Vysocko 41, 45, 47, 65,
 100, 199
 Wieliczka 24
 Winchester 20
 Záblatí 62, 69
 Zaháň 21
 Zákupy 36, 59, 70, 117
 Zásada 29, 44, 48, 74, 79,
 95, 103, 161, 166, 199,
 212
 Zdobnice (Stiebnitz) 63
 Zeidler (Brtníky) 140
 Zhořelec (Görlitz) 22, 56
 Zidani Most 126
 Zlatá Olešnice 210
 Zlaté Hory viz Zuckmantel
 Znojmo 56
 Zuckmantel (Zlaté Hory)
 24, 59, 144
 Žamberk 28
 Žandov 46, 140
 Žarka 23
 Žatec 140
 Žatecký kraj 205
 Železný Brod 29, 41, 43,
 66, 69, 70, 74–79, 84,
 96, 97, 103, 112, 144,
 153–174, 182, 183, 185,
 191, 199, 200, 205, 209,
 213, 214
 Železnobrodsko 41, 65
 Žitava 38
 Žory (Sorau) 21
 Żywiec 23

Vojtěch Ron

Lidové pašijové divadlo

v českých zemích

Předmluva Zdeněk Hořínek, Adolf Scherl
Obálka a grafická úprava Vladimír Verner
s použitím edičního návrhu Magdaleny Říčné
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2009 jako svou 904. publikaci
Odborná revize Břetislav Daněk
Odpovědný redaktor Filip Outrata
Vydání první. AA 13,44. Stran 248
Vytiskla tiskárna Ekon, Jihlava
Doporučená cena 248 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7021-979-9